

3. Musikteori

1 af 5
Nodelære

H. W. Gade

En musiklærebog til selvstudium og undervisningsbrug

Femte reviderede udgave
Forlaget NORDISC Music & Text

Ord og musik

1. Musikteori 1 af 5

ISBN 9788791995521

1st Edition, 1st Issue Spring 2010

Text and music © H.W. Gade 2010

Texts from Wikipedia

Digital Books[™]

www.nordisc-music.com

Digital Books[™] is a trademark of
NORDISC, DK-2700 Brønshøj

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Nodeprogram og nodelære	5
Kapitel 1. A-Play nodeprogram	5
Kapitel 2. Nodelære	6
Kapitel 3. Tonehøjde	11
Kapitel 4. Det tempererede system	14
Kapitel 5. Takter og tonearter	17
Kapitel 6. Sangtekster og andre tekster	24
Kapitel 7. Systemer	26
Angivelser og effekter	32
Kapitel 8. Angivelser	32
Kapitel 9. Tegn og effekter	35
Partitur	49
Kapitel 10. Partitur	49
Musiksoftware	54
Kapitel 11. Musiksoftware og MIDI	54
Kapitel 12. Håndskrevne noder	59
Ordliste	61
Kapitel 13. Ordliste	61
Om forfatteren	75

Forord

Denne bog er en musikteoribog, der gennemgår moderne musikteori på et højt plan. Du behøver ikke at lære alle finesserne her og nu, men du kommer til at sætte dig ind i dem undervejs.

Vi anbefaler på det kraftigste at du læser alle beskrivelserne og gennemspiller samtlige øvelser og eksempler. Du skal også kunne de specielle nodetegn og symboler, for du for brug for dem ret hurtigt. Bogen er også et centralt opslagsværk, hvor du kan finde forklaringen på mange mærkværdige musikfænomener.

Nodeprogram og nodelære

Kapitel 1. A-Play nodeprogram

I dag er computeren det vigtigste nodeskrivningsværktøj. Du skal derfor lære at kopiere/renskrive **alle nodeeksemplerne** i denne bog i et nodeprogram og du starter **nu og her**. Skriv eksemplerne ind i nodeprogrammet straks efter, at du har læst teksten og prøv så at spille eksemplet på klaveret. Jo mere du skriver og spiller noder, jo hurtigere lærer du det.

Du skal have et professionelt nodeprogram. Men desværre er det absolut bedste program Sibelius chokerende dyrt. Heldigvis er der en række billigere alternativer (se afsnittet om nodeprogrammer).

Hvis du er en fattig musikstuderende – hvad du sikkert er – med en oldnordisk computer og ingen penge, anbefaler vi, at du bruger det gratis, men professionelle nodeprogram A-Play, der er en del af musikteoribogen.

Generelt om A-Play programmet

A-Play er en kombination af det berømte gratis musikprogrammeringssprog LilyPond og en omfattende samling af færdige templates fra Alle aspekter serien. Menuerne i A-Play følger kapitlerne i musikteoribogen. Templates fra A-Play bruges som eksempler gennem hele bogen.

A-Play programmet hjælper dig med at skrive professionelle LilyPond noder. De mange færdige templates er meget nemme at bruge, og resultatet bliver de flotteste computernoder i verden (det var derfor de hollandske skabere af programmet oprindeligt lavede det og tak for det, LilyPond ☺). Musikken bliver automatisk gemt i MIDI og PDF format.

Installation

1. Klik på www.a-play.dk.
2. Åben manualen. Gå til installationsvejledningen og download de nødvendige gratis programmer.
3. Læs A-Play manualen omhyggeligt, Kig på alle menuerne og leg med de mange templates. Efter et par dage, er du klar til lidt hardcore musikteori.

Kapitel 2. Nodelære

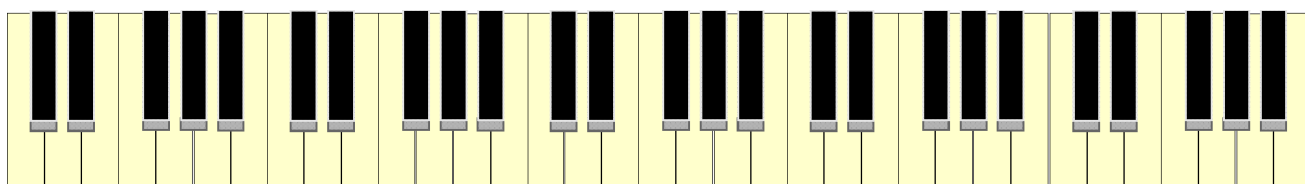
Bogstaverne i det musikalske alfabet kaldes noder, pauser og tegn. i de følgende afsnit gennemgår vi samtlige noder og tegn i den vestlige musik, og viser hvordan de forandrer sig i forhold den musikalske sammenhæng.

Tonerne på klaveret

Her er klaviaturet og tangenternes toner. Nodenavnene, skalaer og andre nye emner bliver beskrevet senere i dette kapitel.

Sorte tangenter

C# D# F# G# A# C# D# F# G# A# C# D# F# G# A# C# D# F# G# A#
 Db Eb Gb Ab B Db Eb Gb Ab B Db Eb Gb Ab B Db Eb Gb Ab B

C D E F G A H C D E F G A H C D E F G A H C D E F G A H C D E F G A H

Hvide tangenter

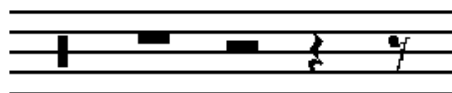
Noder og pauser

De to vigtigste nodetegn er noden og pausen. En node viser på samme tid tonehøjden og rytmeværdien, dvs. hvor længe noden klinger. Pausen har en rytmeværdi som noden, men har ingen klingende tone, da den "holder pause" indtil den næste klingende node starter.

Node	Pause	Rytmeværdi	Brøk
		1/1 node	1/1
		1/2 node	1/2
		1/4 node	1/4
		1/8 node	1/8
		1/16 node	1/16
		1/32 node	1/32

Pausers placering

Pauser placeres normalt indenfor nodesystemet, men ved flerstemmige melodier kan pauserne også placeres under og over systemet. Her er standardplaceringen:

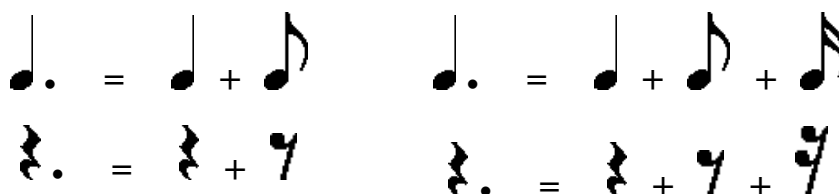

1/1+1/1 1/1 1/2 1/4 1/8

Punkterede noder

Punkterede noder bruges på flere forskellige måder. Ved at placere en eller flere punkteringer efter hinanden, forlænges noden som følger:

Skrevet 1 punktering	Rytmeværdi Tilføj 1/2 af rytmeværdien	Skrevet 2 punkteringer	Rytmeværdi Tilføj 1/2 + 1/4 af rytmeværdien
-------------------------	---	---------------------------	---

Faner og bjælker

Faner

rytmeværdier mindre end 1/4 skrives med faner.

Bjælker

Grupper af rytmeværdier under 1/4 skal normalt forbindes med bjælker.

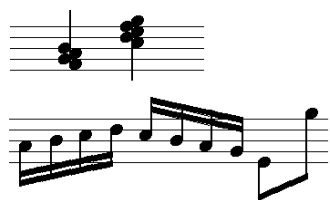
Nodehalse

Nodehalsens retning (op/ned) afhænger af placeringen i **systemet** (stemmen eller instrumentet). Nodehalsen vender på et drejepunkt på den midterste linie i nodesystemet. Enkeltnoder og akkorder har forskellige regler for, hvor de vender.

1. Nodehalsen skifter retning og spejlvender nodehovedet efter vendepunktet ▼.
2. Ved akkorder afhænger vendepunktet af den laveste node ▼ i akkorden.

3. Særlige tilfælde som fx:

Hjælpenoder

Sommetider har man brug for at vise små "hjælpenoder", fx som et sekundært motiv i et klaverpartitur eller en effekt på en basguitar placeret i det øverste register. Noder vises som regel i 1/2 størrelse. Noder, pauser og fortegn placeres altid over eller under systemet afhængigt af nodens position i forhold til halsens retning.

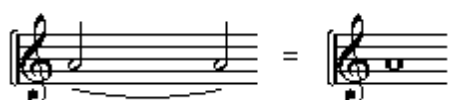

Buer

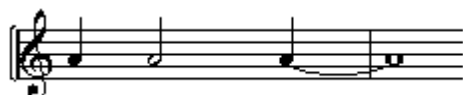
Buen er et af de mest tvetydige nodesymboler overhovedet. Som man kan se på de følgende sider, kan en bue betyde næsten hvad som helst. I mange tilfælde kan en bue forstås på mere end en måde. Og for at gøre det hele mere rodet, er buer under buer almindelige, hvor hver bue har sin egen betydning.

Bindebuer En bindebue binder mindre rytmeværdier sammen til én stor, eller to noder i hver sin takt bindes sammen.

Forbinder to eller flere **rytmeværdier**.

Forbinder to noder **på tværs af to takter**.

Vokalbuer

Ved nedskrivning af vokalstemmer bruges en særlig bue, der kaldes en vokalbue. Den ligner en bindebue, men bruges ofte i vokalmusik til at vise, hvor rytmen i verset ændres til to toner, det er ofte $1/4 + 1/4$, der tilsammen er $1/2$ tone, men kan ændre sig. Let at forstå, ikke sandt ☺ ?

Melisme

Når en stavelse strækker sig over mere end én node, placeres en bue mellem noderne.

Legatobuer

En legatobue bruges til at markere musikalske fraser. En af de mange muligheder med legatobuer er at den markerede passage spilles legato, dvs. fylder noderne helt ud (i modsætning til standardlængden af et anslag, der normalt er ca. $2/3$ af den fulde længde). Hvordan kender man i øvrigt forskel på legatobue og en frasebue? Som det ofte er tilfældet med musik, er det rent gætteeri!

Frasebuer

En frasebue viser en sammenhængende musikalsk frase. Frasebuen kan ofte binde over en eller flere legatobuer.

Polyrytmiske "buer"

Polyrytmiske figurer (se Rytme) blev tidligere skrevet med buer, men i moderne notation (efter 1960-erne) anvendes klammer i stedet.

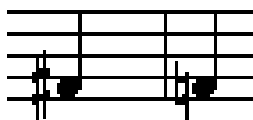
Fortegn

Gennem århundrederne har man udviklet et system til at hæve og sænke noderne med 1/2 til 1/1 tone. Eller at opløse et foregående fortegn (med et opløsningstegn).

Symbol	Funktion	Navn
#	Hæver tonen 1/2 tone	Kryds
X	Hæver tonen med 2 x 1/2 tone	Dobbeltkryds
b	Sænker tonen med 1/2 tone	b
bb	Sænker tonen ,med 2 x 1/2 tone	Dobbelt b
⌘	Opløser et foregående fortegn (i takten/-erne) eller i de faste fortegn.	Opløsningstegn

Hvor længe er et fortegn gyldigt?

- **Faste fortegn** er gyldige indtil tonearten ændres.
- **Individuelle fortegn** er kun gyldige indenfor den takt, de står i.
- **Sikkerhedsforteegn** Skal opløses i den næste takt (gælder ikke ved faste fortegn).

Parentes om fortegn () bruges fx, hvis musikken har skiftet toneart siden den forrige takt. Disse tilsyneladende unødvendige fortegn er primært for at sikre sig, at man husker fortegnet.

Sikkerhedsforteegn Alle de ovenstående fortegn kaldes sikkerhedsforteegn, da de minder dig om en allerede hævet eller sænket node.

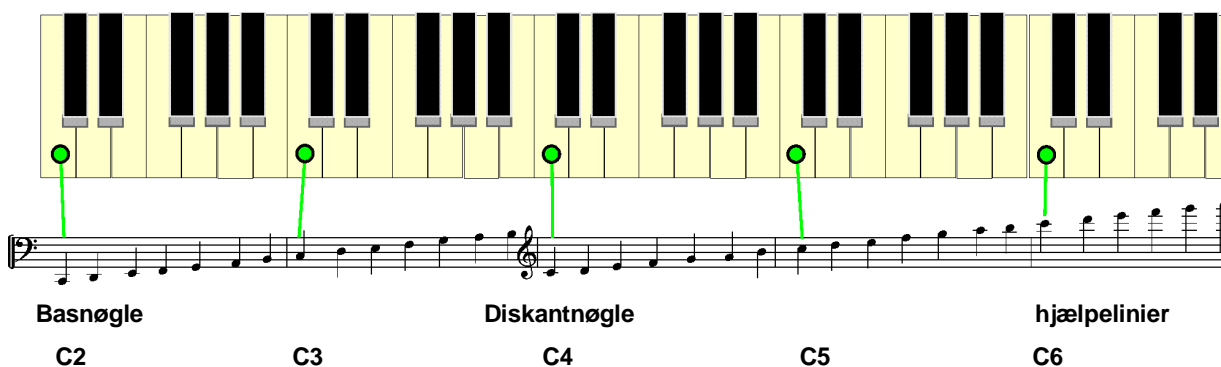
Kapitel 3. Tonehøjde

Udover varighed har hver node en **tonehøjde**, dvs. en individuel frekvens (en frekvens er det tekniske ord for en lydbølge). Lyden af en node indeholder en masse overtoner, men øret opfanger kun de mange toner som absolut tonehøjde med sekundære overtoner. Det er disse overtoner, der giver noden sin **timbre** eller farve; fx et klaver eller en klarinet.

I den vestlige musik er der ca. 128 noder (se tabellen med tonehøjder på næste side). De er opdelt i 8 oktaver hver med 12 enkelttoner. Tonerne er tempererede (se senere i dette kapitel), hvilket betyder, at de ikke er rene i forhold til naturtonerne som fx et gammeldags valdhorn eller en antik græsk klarinet (en aulos). De fleste ikke-vestlige musikere bruger stadig naturtoner.

Tonehøjden vises ved at placere noden i et system af 5 nodelinier (alternative notationssystemer bruger flere eller færre linier. Systemet har nøgler for høj (G-nøgle), middel (C-nøgle) og bas (F-nøgle).

Nodelinier og nøgler

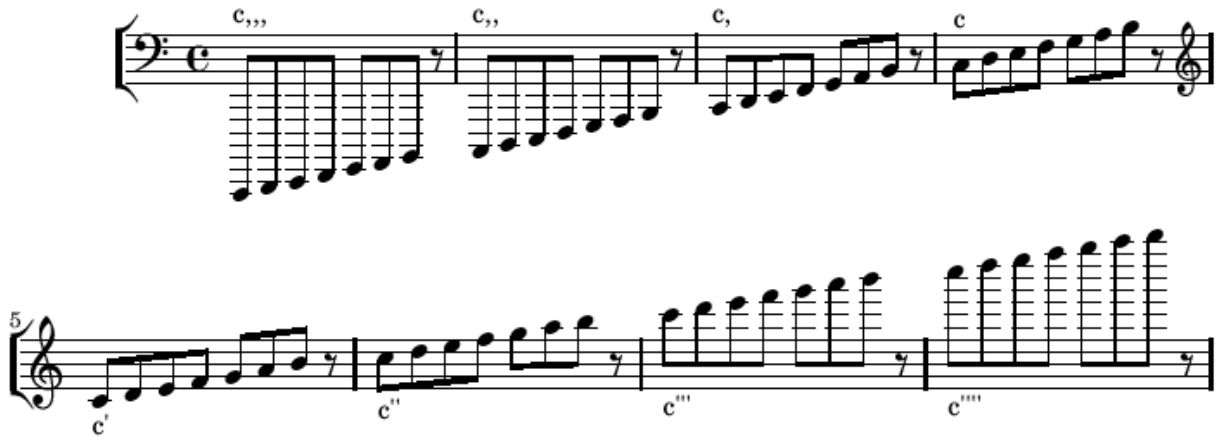

Oktaver

Tonerne er opdelt i oktaver fra den dybeste basoktav til den højeste diskantoktav. På tegningen ses fem af oktaverne (C2 til C6). Der er i alt 8 oktaver (se absolut tonehøjde på næste side). Systemet hedder **videnskabelig tonehøjde**, og er en konkurrent til den klassiske musiks **Helmholtz tonehøjde**. Der er pt. krig imellem mindst 3 forskellige oktavsystemer. Vi har valgt det simpleste system, synes vi selv 😊.

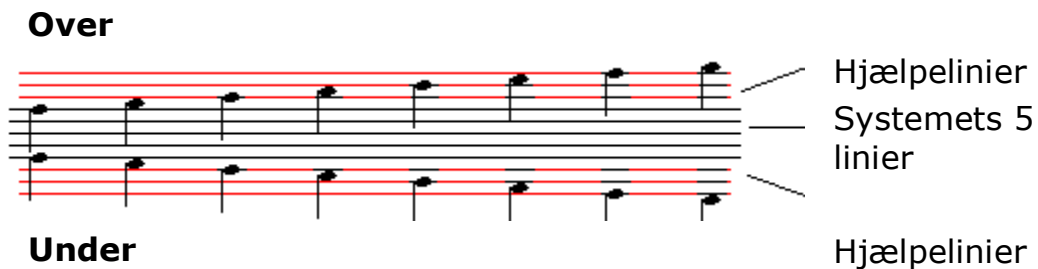
Absolut tonehøjde

Alle de 8 oktaver i det **videnskabelige tonehøjde** system.

Hjælpelinier

De 5 nodelinier i et system har kun plads til 11 noder. For at vise noder, der bevæger sig over eller under systemet bruges et system af små hjælpelinier. Hjælpelinierne skal altid være på en præcis vertikal position svarende til tonens plads i et usynligt net af hjælpelinier. Det gør det meget nemmer for andre musikere at læse dine håndtegnede noder fra bladet (inkl. dig selv!). Hjælpelinier og nodernes position er særlig vigtigt ved hurtige passager.

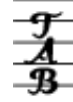
Nøgler

Standard og oktaverede nøgler

Standard nøglerne klinger som de er noteret.

Dyb oktavering klinger 1 oktav dybere end noteret.

Høj oktavering klinger højere end noteret.

Standard	Diskantnøgle 	Basnøgle 	Alt-nøgle 	Tenor-Nøgle
Dyb Oktav				
Høj Oktav				
Alternative Nøgler	Trommenøgle 	TAB Nøgle 		

Samtlige almindelige nøgler

Diskant-, bas- og tenor-nøgler (c-nøgler) hænger sammen som det ses nedenfor. Hver nøgle har tre varianter; en standard version, en dyb oktav version og en høj version. For at anskueliggøre, hvor noderne reagerer på nøglen, har jeg brugt det klassiske "nøgle" C (navnet stammer fra dengang klaver havde et låg, der kunne låses – nøglen sad lige ud for det centrale C.

Oktavtegn

Oktavtegnene bruges til at hæve eller sænke tonehøjden med en oktav op eller ned. Du kan også bruge en oktav-nøgle ligesom på forrige side.

Eksempel	Forklaring
<p><i>8va</i>-----</p> 	<p>Standard oktav Hæver alle noder i systemet 1 oktav.</p> <p>1 = 8va (1 oktav op) -1 = 8va bassa (1 oktav oktav ned) 2 = 15ma (2 oktaver op)</p>
 <p><i>8va bassa</i>-----</p>	<p>8va bassa Nyttigt ved guitar noder og alle instrumenter, der skrives 1 oktav højere end de klinger..</p>
<p><i>15ma</i>-----</p> 	<p>15ma Sjældent brugt i rock og jazz. Klinger 2 oktaver højere end de klinger.</p>
<p><i>8va</i>----- loco</p> 	<p>Loco-tegn Opløser det forrige oktavtegn på samme måde som opløsningstegn, der opløser et fortegn, der ikke længere gælder.</p>

Kapitel 4. Det tempererede system

Det tempererede system ændrer et instruments stemning, fx på et klaver, så hver af de 8 oktaver (C,,, til C''') bliver sat til samme frekvensafstand imellem oktavernes noder. Dette trick, der stammer fra slutning af 1700-tallet, gør at vi med vores "moderne ører" synes at klaveret stemmer. Men det er løgn, hvis man sammenligner med de naturlige frekvenser (naturtonerne), der er det matematiske grundlag for musik. Det vil med andre ord (toner!) sige, at et klaver der stemmes med en digital tuner altid vil være falsk, indtil tonerne er stemt om, så de passer til publikums erhvervede "falske gehør". På blot et par hundrede år har vi faktisk ændret vores opfattelse af stemt/ustemt. I de arabiske lande, Indien og mange andre steder bruger man stadig naturtonerne.

Enharmoniske noder

C C# D D# E F F# G G# A A# H E# = F H# = C

B C H B A Ab G Gb F E Eb D Db Cb = H Fb = E

Nodernes navne

Det tempererede system består af 12 x 1/2 tonale skalatrin der tilsammen udgør en oktav. Denne oktav gentages nu indenfor de 7-8 normalt anvendte oktaver.

De 7 "hvide tangenter" har bogstaverne A til G ligesom i de antikke græske skalaer og den katolske kirkes musik i den tidlige middelalder, hvor det moderne notationssystem blev udviklet. De 5 "sorte tangenter" har en anden slags navne, end en hævet (#) eller sænket (b) afhængigt af om musikken har faste fortegn eller løse.

Nodenavnene imellem skalatonerne er meget forvirrende for nye musikstuderende, og det er vigtigt at lære navnene på samtlige 12 noder udenad, inklusive dem med -is og -es bagefter. Før du mestrer alle disse 17 navne, kan du ikke lære at spille flydende.

C-dur skalaen og dens placering bruges traditionelt som det pædagogiske fundament for det tonale system. Den følgende tabel viser navnene på tonerne i C-dur skalaen.

Skalatrin	C-dur skala	Hævet (# = -is)	Sænket (b = -es)	Enharmonisk
1	C			H# (his)
2		C# (cis)	Db (des)	
3	D			
4		D# (dis)	Eb	
5	E			Fb (fes)
6	F			E# (eis)
7		F# (fis)	Gb	
8	G			
9		G# (gis)	Ab	

Skalatrín	C-dur skala	Hævet (# = -is)	Sænket (b = -es)	Enharmonisk
10	A			
11		A# (ais)	B	
12	H			Cb (ces)

Enharmoniske noder

Tonerne E/F og H/C adskilles af halvtone skridt. Hæves et E 1/2 tone burde det blive til et F; men det er ikke desto mindre muligt at hæve E til E# (eis), det kan sommetider være nødvendigt for at overholde tonearten.

H eller B?

Tonen **H** er den særlige afart af det internationale **B**, der gælder for alle andre lande end Tyskland og Norden. H er faktisk en skrivefejl for B, der pga. århundreders uvidende notetegnere blev til H. Da de fleste becifringer bruger det internationale B, er musikelever i Danske skoler ofte helt rundt på gulvet. Det er i øvrigt ikke den eneste skrivefejl i musikhistorien.

Kapitel 5. Takter og tonearter

Rytmiske enheder er næsten altid delt op i **takter**, hvis længde bestemmes af **taktarten** (se kapitlet Rytme). For at vise taktarten tegner man en brøkstreg med tæller (antal grundslag og nævner (længden af slagene, 1/2, 1/1)). Takten afsluttes af en **taktstreg**. Takten er den mindste "celle" i den musikalske strøm af gentagne takter.

Takstreger

Eksempel	Forklaring
	Enkeltstreg En standardtakt afsluttes med en enkel streg.
	Dobbeltstreg Dobbeltstreger viser tydeligt vigtige ændringer i musikken eller at musikken slutter.
	Punkteret taktstreg Hvis du ønsker tydeligt at vise en bestemt accent i musikken, der adskiller sig fra taktartens normale accenter, kan du bruge en punkteret taktstreg til at vise den nye accent (se Rytme)
<i>Eksempel</i> 	
	Kraftig dobbeltstreg (begynd) Bruges i første takt af musikken..
	Kraftig dobbeltstreg (slut) Bruges i sidste takt af musikken..
	Dobbelt kraftig streg Bruges som en særdeles tydelig markering i partituret.

Partiturstreger

Placer en fælles takstreg over alle systemer.

Finalestreg

Fine "This is the end,
my friend"
(*Jim Morrison in
memoriam*)

Fine

Fade Musikken
dæmpes langsomt og
stopper (rockmusik).

Fade ↗

Takter

Rytme-elementerne grupperes i "takter" i forhold til taktarten. Takten er den mindste bestanddel af nodesystemet. Taktarten (antallet af grundslag og rytmeværdien af hvert grundslag) skrives i starten af den første takt.

X 4 3
Y 4 eller 4

Eksempel:

Alternative taktarter

X 4 3 3 = $\frac{9}{8}$
J J J J

Skiftende taktarter

I tilfælde af skiftende taktarter skal den nye taktart placeres i den første takt med den nye taktart. Du skal helst også vise den nye taktart i den første takt på den næste systemlinje for at vise, at taktarten har ændret sig. En del nodeprogrammer indsætter ikke denne "sikkerheds taktart" automatisk (A-Play understøtter denne funktion, men det er lidt tricky).

Tonearter

Ligesom taktarten definerer antallet af slag i takten, således definerer modaliteten eller tonearten skalaen. Men før vi fortsætter, er vi nød til at definere de ordene **skala** og **toneart**. Dette er sandsynligvis nyt selv for erfarne musikelever.

Skala

En (diatonisk) skala er et antal noder med et prædefineret system af faste intervaller mellem noterne. **En skala er ikke en toneart**, da en skala ingen absolut begyndelsestone har. Det har en toneart derimod.

Toneart

Tonearten er det absolutte begyndelsestone for en skala. Der er 12 mulige tonearter for alle vestlige skalaer. Det tempererede system dikterer, at alle nodetrin i en oktav er de samme (diatoniske). Det er ikke sandt, men praktisk. Så vi har **12 tonearter** og en masse forskellige **skalaer** i hver af de 12 tonearter.

Eksempel; C-moll skala

Ny Toneart eller nøgle

Procedure for at skifte til taktart gælder også for toneart og nøgle.

Ny toneart

Husk: Indsæt altid opløsningstegn ved nye fortegn og/eller nøgle.

Ny nøgle

Gentagelsestegn

Dovne musikere og nodeskrivere (dovenskab er en dyd i musik!) har opfundet et væld af smarte metoder til at undgå at skrive den samme passage igen og igen. Igennem århundreder er der blevet gjort en massiv indsats for at opfinde værktøjer til at spare tid:

Gentagelsesstreger

Start gentagelsesstreg.

Slut gentagelsesstreg.

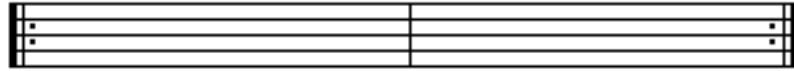

Dobbelt gentagelsesstreg.

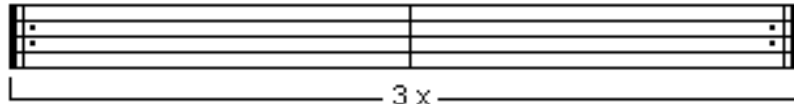
Standard gentagelsestegn

De mest almindelige gentagelsestegn er ||: tegnene.

Gentag 2 gange

Gentag 3 gange eller mere

1. volte og 2. volte
(forskellige slutninger)

3 . volte eller flere
slutninger

Eksempel: Næsten samtlige gentagelsestegn!

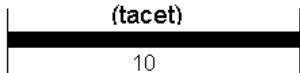

Vocal

5

Gentagelsestegn for takter (becifring)

Her er det mest udbredte system til at gentage takter. Det er udviklet til guitar og klaver.

Gentagelsesteg	Forklaring
	Gentag sidste takt.
	Gentag de sidste to takter.
	Pause i 10 takter.

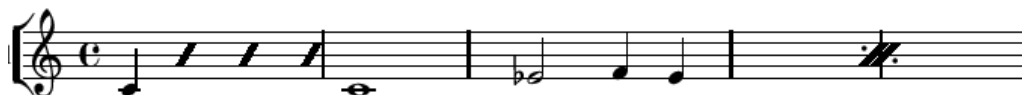
Guitar gentagelsestegn (becifring)

Gentagelse af enkelte slag:

4/4 AM / / /

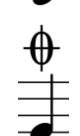
5/8 AM ' ' / '

6/8 Am / eller 12/8 Am / / /

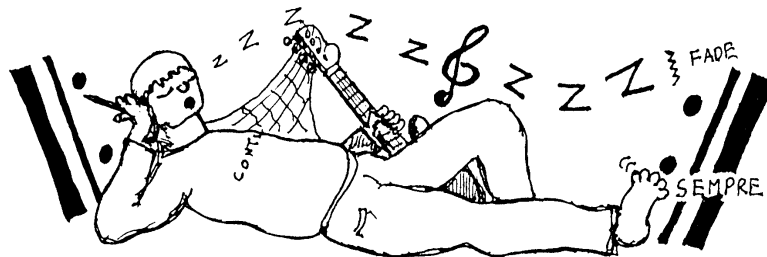
Andre gentagelsestegn

De følgende gentagelsestegn bruges til at gentage hele figurer eller passager:

Gentagelsestegn	Forklaring
<p>Da capo</p> 	D. C. eller Dacapo
	Gentag til segno eller § D. C. al segno eller D.C. al §.
	AI CODA. Fra ⊕ til KODA (sidste del efter §)

Gentagelsestegnene er en stor fordel for musikerne, der sparer kostbar tid i vores daglige arbejde. En fornuftig brug af gentagelsestegn gør det meget nemmere at læse og overskue noderne.

Husk: Dovenskab er en dyd i musik!

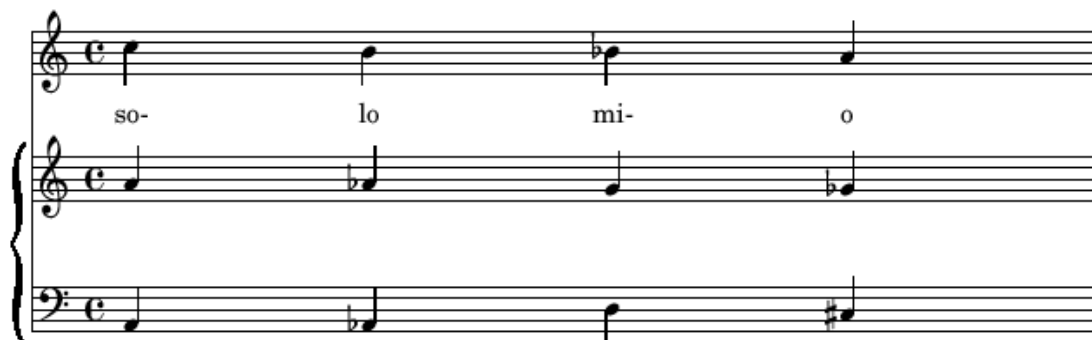

Kapitel 6. Sangtekster og andre tekster

Udover noderne og specialtegnene, har vi også brug for sangtekster og tekster til at angive tempo, dynamik og andre musikalske elementer.

Klaver og vokal, standard

Almindelig tekst placeres altid under noderne, en stavelse ad gangen – husk streg mellem dele af et ord.

Mere end et vers

Nummererede vers Ved mere end 2 til 4 vers, kan du stable versene over hinanden. Det forudsætter naturligvis at vi taler et simpelt klaver- eller guitarakkompagnement

1. first we're
2. Und wir

Opera- og musicaltekster med rollenavne

Rollenavne angiv navnet på sangerens rolle.

Musical score for Piano and Vocal. The tempo is marked as $\text{♩} = 100$. The piano part consists of a treble and bass clef staff. The vocal part is a single treble clef staff. The lyrics are:

Stina	Love	for	e	ver
Hans	and	for	e	ver

Tekstmarkering

Lange tekstmarkering er et særligt problem indenfor nodeskrivning (husk linealen!). I A-Play kan du kopiere og indsætte LilyPond koderne for tekstmarkering med stiplede linier. Se A-Play, Menu, tekst.

Musical score showing text markings: *rit-* (with a dashed line) and *rall-* (with a dashed line).

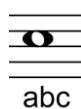
Markup Tekst (LilyPond)

LilyPond har lavet en meget fleksibel måde at placere tekster over, under og i systemet. Det kan være becifringsakkorder (over) og sangtekst (under). De fleste moderne nodeprogrammer kan også ændre skrifttype og størrelse helt ned til de enkelte bogstaver. Se flere eksempler i A-Play, Nodemenu, Tekst. Se også Dynamik.

Over systemet

Stor skrifttype i kursiv.

Under systemet

Lille skrift.

Stil

Standard Arial i 14 punkt. Til markering overskrifter etc.

Kapitel 7. Systemer

Hvert instrument har sit eget **system** med 5 nodelinier. Nogle instrumenter, fx klaver eller orgel, har 2 eller flere sammenhængende systemer. Systemet udvides med hjælpelinier, oktav-nøgler og oktavtegn. Hvert system eller spor, som det hedder i pladestudiet, kan indeholde polyfone stemmer med speciel lyd og timbre. Når et antal systemer sættes sammen, har vi et **partitur**.

Klammer

En instrumentgruppe kan bindes sammen med en klamme. Klaveret har sin egen klamme.

Alle nøgler, tonearter og instrumentnavne gentages system efter system, side efter side. Hamrende irriterende, men nødvendigt for at musikerne ikke spiller forkert.

Symphony Orchestra (Basic)

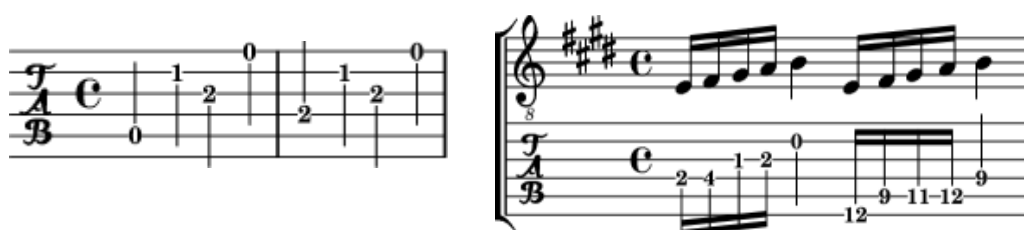
Musical notation for a Symphony Orchestra (Basic) system. The system is enclosed in a large bracket on the left. It consists of five staves, each labeled with an instrument name on the left: Flute, Oboe, English Horn, Clarinet, and Bassoon. The top four staves (Flute, Oboe, English Horn, Clarinet) are in treble clef, and the bottom staff (Bassoon) is in bass clef. All staves have a common time signature (C). The notation shows a sequence of notes for each instrument, with some notes beamed together. The Flute part has a melodic line, while the Oboe, English Horn, Clarinet, and Bassoon parts have more rhythmic or harmonic accompaniment.

Alternative nodesystemer

Guitarister og trommeslagere foretrækker ofte tabulatur frem for traditionelle noder, da tabulatur er bedre til at gengive de notorisk vanskelige guitar-, stryger- og perkussionsinstrumenter.

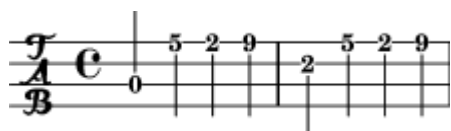
Guitartabulatur

Guitartabulatur blev opfundet i 1500-tallet, og blev brugt til den store lut familie og senere den moderne guitar. "Nodelinierne" er faktisk **streng**e og ikke linier. Den højeste streng er E og dernæst H, G, D, A og det dybe E (6-strengede guitarer). Numrene er de bånd, hvor fingrene skal sættes over, fx høj E-streng med 4. bånd = G# på den høje E-streng. Nogen tabulatur systemer bruger også nodehoveder med varighed.

Bas tabulatur

Bastabulatur er forholdsvis ny. Det fungerer som guitartabulatur, men med 4-6 strenge. Den er dog ikke så populær som guitar tabulatur, fordi en bassist sjældent spiller på mere end en streng ad gangen, så det er næsten nemmere at læse det i almindelige noder.

Trommenoder

Alle bandmedlemmer bør kunne læse trommenoder. Det gælder særligt bassister, guitarister og pianister. Der er ikke hel enighed om, hvordan trommer skal noteres. Trommenoder blev før i tiden skrevet i basnøgle, men i de senere år har nodeprogrammerne benyttet rytmenøglen i stedet. Jeg finder personligt at rytmenøglen er nemmere at læse, når man har vænnet sig til alle de mystiske symboler for hi-hat og bækkener!

Notation af trommer og bækkener

Rytme-nøglen er anderledes end de normale nøgler, da den ikke har nogen tonalitet. Hver tromme og bækken har sin egen linie i, under eller over systemet:

Stortromme Lilletromme Høj tam Mellem tam Lav tam Crash / ride bækken Hi-hat

The image shows a musical staff with seven lines. The first five lines have notes, representing the drum kit components. The sixth line has three symbols: a vertical line with an accent (>), a vertical line with an 'x', and a vertical line with a '+'. These symbols represent different cymbal sounds.

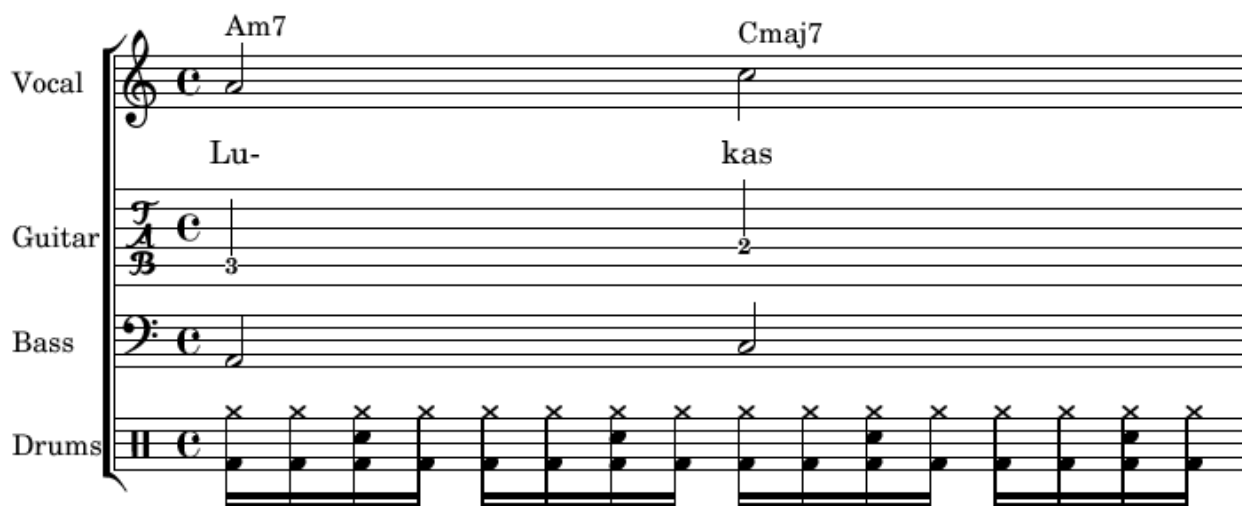
Rytmeværdi og symboler er de samme som i traditionel notation.

Eksempel:

The first example shows a drum staff with a common time signature (C) and a sequence of notes and rests, including two 'x' symbols. The second example shows a drum staff with a common time signature (C) and a sequence of notes and rests, including a circled 'x' and a circled '0'.

Rockpartitur med guitar tabulatur og trommer i trommenøgle.

Vocal: Am7 Lu- kas Cmaj7
Guitar: 3 2
Bass: [Musical notation]
Drums: [Musical notation]

The image shows a rock score with four staves: Vocal, Guitar, Bass, and Drums. The Vocal staff has the lyrics 'Lu- kas' and chords 'Am7' and 'Cmaj7'. The Guitar staff has a 3/4 time signature and tablature '3' and '2'. The Bass and Drums staves have musical notation.

Rytmenoder

Rytmenoder benyttes både til egentlig trommeundervisning, men også som et godt redskab til at lære børn rytmer uden at forvirre dem med nodelinier.

The image shows a rhythm notation with a triplet of eighth notes. The first part shows a sequence of notes and rests. The second part shows a triplet of eighth notes.

Musiklærerens redskaber

A-Play har en række redskaber, der kan lære børnene noder på en sjov måde ved brug af farver, noder med tonehøjde i nodehovedet og meget mere. Se Redskaber, Lærere i A-Play.

Tromme tabulatur

I modsætning til rytme-nøgle systemet har tromme tabulatur ingen varighed, hvilket gør den vanskeligt at læse. Varigheden læses i forhold til taktarten. Her er et eksempel på en simpel rockrytme i henholdsvis **rytmenøgle** og **tromme tabulatur**.

Noteret i rytmenøgle

Noteret i tromme tabulatur

```
C |-----|-----|-----|-----|
|
H |x---x---x---x---|x---x---x---x---|x---x---x---x---|x---x---x---x---|
|
S |-----o-----|-----o-----|-----o-----|-----o-----|
|
B |o-----|o---o-----|o-----o---|---o-----|
|
| 1 + 2 + 3 + 4 + | 1 + 2 + 3 + 4 + | 1 + 2 + 3 + 4 + | 1 + 2 + 3 + 4 + |
```

Noderne er x'er (bækkener) og o'er (trommer). Der er specielle symboler for åben hi-hat, crash bækken etc. Tabulatur skrives altid i skrifttypen Courier New, for at nodelinier og symboler flugter med hinanden.

Trommer og bækkener

Bækkenteknik

C -Bækken-----	-x- Bækken eller hi-hat
H -Hi hat-----	-X- Løs hi-hat, Crash
Rd -Ride-bækken-----	-o- Åben Hi-hat
t -Lille tam-----	-#- Dæmp bækken
T -Medium-Tam-----	-s- Splash bækken
S -Lille tromme----	-c- China bækken
F -Gulv tam-----	-b- Ride bækken top
F2 -2. gulv tam-----	-x- Hi hat med pedal
B -Stortromme-----	
Hf -Hi hat-m/ fod---	

Dynamik og diverse

| -o- | Slag
| -O- | Accent
| -g- | Spørgselslag
| -f- | Flam
| -d- | Drag
| -b- | Blød hvirvel
| -B- | Accentueret hvirvel
| -@- | Kant lille tromme

Varighed i forhold til taktart

4/4, i 1/4-dele

C |-----| |
H |-----| |
S |-----| |
B |-----| |
| 1 2 3 4 | |

4/4, i 1/8-dele

C |-----|
H |-----|
S |-----|
B |-----|
| 1 a 2 a 3 a 4 a |

4/4, i 1/16-dele

C |-----|
H |-----|
S |-----|
B |-----|
| 1e+a2e+a3e+a4e+a |

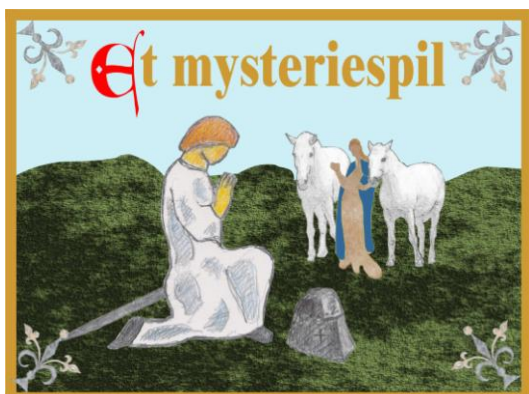
Trioler

C |-----|
H |-----|
S |-----|
B |-----|
| 1ae 2ae 3ae 4ae |

Gentagelsestegn

|-----gentag 3x-----|
H |-----|-----|
S |-----|-----|
B |-----|-----|
| 1 a 2 a 3 a 4 a | 1 a 2 a 3 a 4 a |

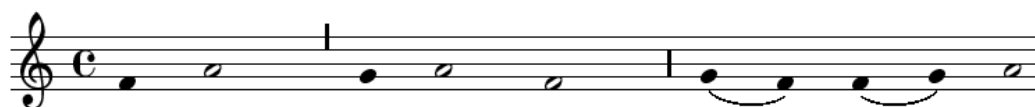
Middelalderlieder

De sidste 20 år har en hær af fritidsriddere og jomfruer levet i en middelalderdrøm. I deres ferie har de taget den 800 til 1.000 år gamle kultur til sig inkl. maden, turneringerne og musikken. Et stigende antal unge arbejder med gregoriansk musik, og klassiske ensembler bruger kopier af de originale instrumenter fra den tidlige vesterlandske musik. Læs mere om middelalderlieder på LilyPonds website <http://lilypond.org>.

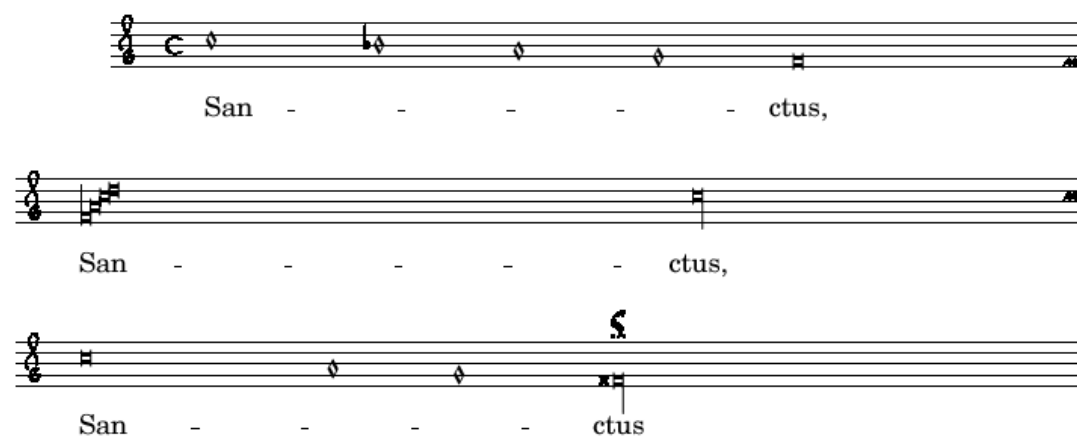
Gregorianske noder

Middelalderlieder i en digital tid.

Mensural nodeskrift

Forgængeren til moderne noder i 1300-tallet.

Angivelser og effekter

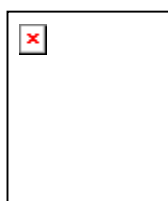
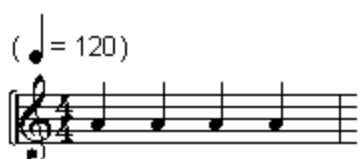
Kapitel 8. Angivelser

Italiensk har været det førende musiksprog siden middelalderen; det er stort set kun Tyskland og Frankrig, der har brugt nationale angivelser. Mange musikere har dog naturligvis brugt deres eget sprog til tempo etc., men selv da er sproget altid blandet med italiensk.

Metronomen

En kort bemærkning om metronomen. Dette praktiske værktøj er nødvendigt under indlæringsprocessen, hvor man skal øve sig i at holde en fast rytme. Metronomen blev almindelig i starten af 1800-tallet, og Beethoven var blandt de første til at bruge den til tempoangivelser. Desværre kunne metronomen ikke leve op til den virkelige musik. Koncertopførelser og de fleste pladeoptagelser dør rytmisk, hvis en metronom bestemmer tempoet. Rytmens inderste natur kræver en spændstighed, en organisk afvigelse. Den bemærkelsesværdige forskel på fortolkningen af metronom angivelserne hos orkesterledere og dirigenter har været årsag til, at et stigende antal komponister og arrangører i dag kun bruger metronomen som et undervisningsværktøj.

Metronomangivelse

De italienske navne for metronomen angivelserne står altid trykt på metronomens sider. Moderne digital metronom (Korg).

	Italiensk	Engelsk	Metronom
Grundtempi			
Langsomt	Largo	Bredt, langsomt	40-60
	Lento lento	Meget langsomt	60-66
	Adagio	Langsomt	66-75
Moderat	Andante	Slentrende	76-108
	Moderato	Moderat	108-120
Hutigt	Allegro	Hurtigt	120-168

	Italiensk	Engelsk	Metronom
	Presto	Meget hurtigt	168-200
Ændring i tempo			
Formindsket	Meno -ino (extension) -etto (extension) (Ma) non troppo	Mindre Mindre Mindre Ikke alt for	
Øget	Un poco -issimo/ior (extension) Molto	Nogen/noget Endnu mere Meget	

Ændringer

De følgende ændringer bruges til at angive ændringer i tempo eller udtryk i musikken.

Italiensk	Dansk
Accelerando	Accelererende
Allargando	Bredere
A tempo	Tilbage til det originale tempo
Calando	Sænk tempo og styrke
Colla voce	Vokal/frit
Divisi	Separate stemmer
Meno mosso	Mindre hurtigt
Morendo	Hæv tempo + styrke/hendøende
Più mosso	Hurtigere
Poco a poco	Gradvist
Rallentando	Tilbageholdt
Ritardando	Døende
Ritenuto	Hold straks tilbage
Rubato	Frit

Italiensk	Dansk
Smorzando	Hendøende styrke+ tempo
Stringendo	Stigende tempo
Subito	Pludseligt
Tempo primo	A tempo
Volti Subito	Vend blad hurtigt

Karakter

Foruden toneart, tempo og lyd har al musik en "karakter", dvs. en generel følelse. Hvis du skal angive en særlig karakter i musikken, findes der en lang række traditionelle italienske navne. Rockmusikere vil nok foretrække dansk eller engelsk.

Italiensk	Dansk
Ad libitum	Som det behager
Affettuoso	Bevægende
Agitato	Eksalteret
Amabile	Elskeligt
Animato	Livligt
Appassionato	Passioneret
Cantabile	Syngende
Con anima	Ophidset
Con fuoco	Ophidsende
Con moto	Bevæget
Con brio	Kraftfuldt
Dolce	Blødt/sødt
Dolente	Smerteligt
Espressivo	Ekspressivt
Giocoso	Vittigt
Grazioso	Graciøst
Leggiero	Let
Lusingando	Søvligt
Maestoso	Majestætisk

Italiensk	Dansk
Marziale	Krigerisk
Mesto	Sørgeligt
Misterioso	Mystisk
Piacévole	Behageligt
Risoluto	Resolut
Scherzando	Legende
Semplice	Simpel
Sostenuto	Forlænget
Teneramente	Delikat
Tenuto	Hold tilbage

Kapitel 9. Tegn og effekter

I modsætning til rock- og jazzmusik anvender klassiske partiturer et antal "dynamiske tegn". Disse tegn viser, hvornår man skal spille musikken kraftigt eller blødt, og hvornår volumen / kraften (dynamikken) skal stige eller falde. Da rockmusikere meget sjældent har dynamiske effekter færdige med i studiet, bruges disse symboler aldrig i et rockarrangement. Det samme gælder jazz, selvom de dynamiske tegn ofte bruges i bigband partiturer.

Grad	Symbol	Navn	Funktion
Svagt	PPP	Piano pianissimo	Meget, meget svagt
	PP	Pianissimo	Meget svagt
	P	Piano	Svagt
	MP	Mezzo-piano	Moderat svagt
Sænk	Decres. Dim. >	Decrescendo Diminuendo	Stigende styrke
Hæv	Cres. <	Crescendo	Stærk styrke
Kraftfuld	MF	Mezzo-forte	Moderat kraftigt.
	F	Forte	Kraftigt.
	FF	Fortissimo	Meget kraftigt

Grad	Symbol	Navn	Funktion
	FFF	Forte fortissimo	Meget, meget kraftigt.

Piano

Eksempel	Forklaring
 <p><i>ppp</i></p>	<i>PPP</i> Piano pianissimo (ekstremt lavt).
 <p><i>pp</i></p>	<i>PP</i> Pianissimo (meget lavt).
 <p><i>p</i></p>	<i>P</i> Piano (lavt).
 <p><i>mp</i></p>	<i>MP</i> Mezzo piano (moderat lavt).

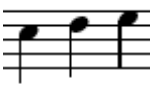

Forte

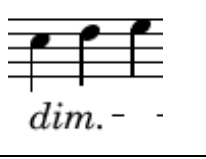
Eksempel	Forklaring
 <p><i>mf</i></p>	<i>MF</i> Mezzo forte (moderat højt).
 <p><i>f</i></p>	<i>F</i> Forte (højt).
 <p><i>ff</i></p>	<i>FF</i> Fortissimo (meget højt).
 <p><i>fff</i></p>	<i>FFF</i> Forte fortissimo (ekstremt højt).

Pludselige ændringer

Eksempel	Forklaring
 <p><i>fp</i></p>	<i>FP</i> Sforzando er en stærk accent, der straks følges af P (piano).
 <p><i>sp</i></p>	<i>SP</i> er det samme som <i>FP</i> .
 <p><i>spp</i></p>	<i>SPP</i> Sforzando er en stærk accent, der straks følges af <i>PP</i> (pianissimo).
 <p><i>sf</i></p>	<i>SF</i> Sforzando i er en stærk accent, der straks følges af <i>F</i> (forte).
 <p><i>sfz</i></p>	<i>SFZ</i> er det samme som <i>SF</i> .
 <p><i>sff</i></p>	<i>SFF</i> Sforzando er en stærk accent, der straks følges af <i>FF</i> (fortissimo).
 <p><i>rfz</i></p>	<i>RFZ</i> Rinforzando er adskillige fremhævede noder eller en kort frase.

Gradvise ændringer

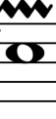
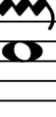
Eksempel	Forklaring
 <p><i>cresc. -</i></p>	<i>crescendo</i> Gradvist højere. Forkortet <i>cresc.</i>
 <p><i>decr. -</i></p>	<i>diminuendo</i> Gradvist svagere. Forkortet <i>decr.</i> or <i>dim.</i>

Eksempel	Forklaring
	
>	Cresc. < pil Start cresc, Slut cresc eller slut med en dynamisk angivelse
<	dim > pil Start dim. Slut dim eller slut med dynamisk angivelse

Effekter

Triller

Tegn	Forklaring
	Forsiring: (appoggiatura): Forsiringsnoden varer 1/2 eller 1/4 af hovednodens værdi.
	Hurtig forsiring: (acciaccatura): Forsiringsnoden spilles meget hurtigt inden hovednoden. Et avanceret eksempel med hele 3 slags forsiringer:
	Triller, der spænder over flere takter

Tegn	Forklaring
	Dobbeltslag: Se venligst under afsnittet Udførelse af triller.
	Omvendt dobbeltslag: Se venligst under afsnittet Udførelse af triller.
	Trille: Se venligst under afsnittet Udførelse af triller.
	Mordent: Se venligst under afsnittet Udførelse af triller.
	Mordent op: Variant af mordent.
	Mordent ned: Variant af mordent.
	Pralmordent: Variant af Mordent.
	Praltrille.
	Praltrille op.
	Pral trille ned.

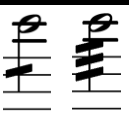
Accenter

Tegn	Forklaring
	Accent: Fremhæver tonen
	Portato: Lidt kortere tone, men ikke staccato.
	Staccato: Kortvarig tone.
	Staccatissimo: Så kort tone som muligt.
	Tenuto: Hold tonen hele vej, dvs. uden et "hul" mellem denne tone og den næste. Bemærk: Nutidens komponister bruger ogsaa tenuto som en let accentueret tone.
	Espressivo: Følsomt.
	Marcato: Markeret, kraftfuldt.
	Fermat: Musikken stopper, men klinger lidt længere end nodens værdi.
<p>Tacet</p> 	Tacet: Pause.

Guitar og bas effekter

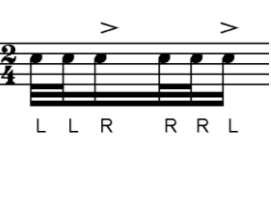
Tegn	Forklaring
	Hammer On (slå an): Hæver tonen fra en lav til en højere tone.
	Pull Off (træk ned): Sænker tonen fra en høj til en lavere tone.
	Slide (også kaldet glide): Spil en node ved at holde venstre finger og slå strengen an med højre hånd. Bevæg samtidigt venstre hånd op eller ned af båndene. Klassisk blues guitarteknik.
	Vibrato : Lad strengen vibrere hurtigt eller langsomt.
	Bend (vrid): Når du bøjer strengen med venstrehåndsfinger, kan du hæve tonehøjden over et interval af mikrotoner eller halvnoder.
	Unison Bend (dobbelt vrid): Slå to strenge an samtidigt og bøj den tykkeste streng op til samme tone som den tyndeste streng. Klassisk Jimmy Hendrix.
	Spil plektret opad .
	Spil plektret nedad .

Strygereffekter

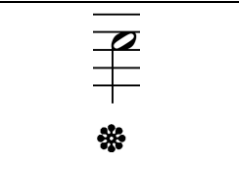

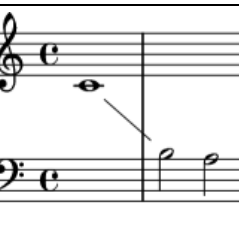
Tegn	Forklaring
	Tremolo Gentag to eller flere noder efter hinanden langsomt eller hurtigt. Ligner vibrato, men bruges til mere

Tegn	Forklaring
	end én tone. Noderne har ekstra streger 8 (/), 16 (//) eller 32 (///), der viser tremolo tempoet og antallet af slag.
	Pizzicato Slå strengene an med fingrene.
	Bartok pizzicato Slå an med tommelfingeren.
	Bue op
	Bue ned
	Åndemærke Strengene løfter buen og starter den næste tone med et nedstrøg.
	Løs streng
	Venstrehånd pizzicato Strengen slås med venstre hånd.
	Arpeggio eller tremolo
	Glissando Venstrehåndens finger/finger glider ned eller op til den næste tone. Den første glissando er en lige linie, hvorimod den næste glissando er en zigzag linie.

Trommeeffekter

Tegn	Forklaring
	<p>Hvirvel Antallet af tværstreger viser, hvor mange hvirvler du skal slå pr. node.</p>
	<p>Venstre/højre angivelse Angiver hvilken hånd, du skal bruge på fx lilletrommen: L (eller V) er venstre hånd og R (eller H) er højre hånd.</p>

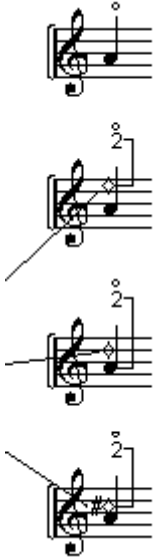
Klavereffekter

Tegn	Forklaring
	<p>Sostenuto pedal Tryk sostenuto pedalen ned.</p>
	<p>Sostenuto pedal Løft foden fra sostenuto pedalen.</p>
<p><i>Sost. Ped.</i></p>	<p>Sostenuto Pedal</p>
	<p>Klaverstemme skifter mellem to systemer Linen viser, at en stemme i G-nøglen skal bevæge sig ned i F-nøglen.</p>

Vokaleffekter

Tegn	Forklaring
	Shout en blanding mellem sang og tale. Noteres som regel med et kryds (X) i stedet for et nodehoved.

Flageolet

Tegn	Forklaring
	Naturlige flageoletter Overtoner spilles ved at lade en finger hvile på en streng, fx tert, kvart, kvint eller oktav og derefter slå tonen an med et plekter eller en bue.
	Kunstige flageoletter (A-Play/LillyPond) Den første tone består i en "kunstig" løs streng (svarer til en capodastro på en guitar) og en flageolet (firkantet nodehoved), fx en kvart flageolet. Den kunstige flageolet frembringes næsten altid med et dobbeltgreb. Traditionel flageolet-notation med antal oktaver angivet med en klamme, der viser den noterede node og dens faktiske overtoneoktav.

Eksempler:

[Naturlige flageoletter](#)

[Terts flageoletter](#)

[Kvart flageoletter](#)

[Kvint flageoletter](#)

Fingersætning

Tegn	Forklaring
	<p>Fingersætning Til fx guitar eller klaver fingersætning.</p>

Mikrotoner

Tegn	Forklaring	Navn
	Arabisk tone udenfor det tempererede system. Tonen er identisk med den vestlige blues tert s.	Reduceret durtert (blues tert)*
	Arabisk notation Et b med en tværstreg bruges til alle mikrotoner i arabisk musik, inklusiv den reducerede dur tert og den reducerede mol tert (se nedenfor). Eksempel 2 er LilyPonds fortegn for reduceret durtert.	
	Den unikke reducerede moltert i arabisk musik er hemmeligheden bag musikkens helt specielle lyd. Eksempel 2 er LilyPonds fortegn for reduceret moltert.	Reduceret moltert*
	www.maqamworld.com	

Husk: I Sibelius, A-Play og andre avancerede nodeprogrammer kan du skrive arabiske og blues mikrotoner og gemme dem som MIDI.

Mikrotoner / Blues Det "gamle" tempererede system er kun et af adskillige mulige tonale systemer. Det arabiske tonale system har op til 24 underinddelinger af skalaen, herunder **12 mikrotoner**. Den amerikanske blues skala er et andet system, der bruger mikrotoner. Det har i løbet af kun 100 år erobret hele planeten via jazz, rock, soul og funk. De specielle blues toner (terts, kvart og septim, se Skalaer) er i virkeligheden ca. 30% lavere end en halvtone. Som alle mikrotoner kan de ikke spilles på et "gammeldags" keyboard. Guitaren og de fleste blæserinstrumenter kan også frembringe mikrotoner. Via et pitch bend hjul kan man også (manuelt) frembringe mere eller mindre ufrivilligt reducerede toner.

Blues notation Mikrotonerne i bluesskalaen angives normalt med et almindeligt fortegn som b eller et opløsningstegn (reduceret durterts). Det er meget praktisk for pianisten.

triller

På Bachs tid og før var triller og anden musikalsk ornamentering et vigtigt udtryksmiddel. Det er sjældent tilfældet i dag, da timbre (instrumentets lyd) og den tekniske udvikling indenfor instrumentindustrien sammen har befriet lytterne for den dårlige lyd, der var så typisk for den tidlige "klassiske" periode. En kedelig, tør lyd kan i dag forbedres ved brug af hurtige ornamentale noder (arpeggio, tremolo, "cembalostil" etc.) og triller. Den gode lyd, som (nogen af os) har i dag burde gøre triller overflødige, men de bliver stadig brugt i specialeffektafdelingen. Her er nogle få eksempler:

Noteres

Spilles

Trille

Trille, defineret

Vending

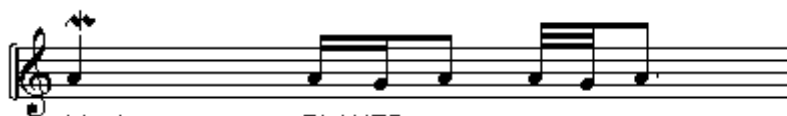
Noteres

Spilles

Appoggiatura

Mordent

Omvendt mordent

Becifring

Becifringer er en meget gammel ide, og renæssancekomponisterne brugte symboler for akkorder og basgange. Både rock og jazz har becifringer, men de to stilarter, bruger forskellige becifringstegn. Se også den omfattende beskrivelse af becifringer og akkordbokse / diagrammer i kapitlet Harmonilære.

Musical notation showing various jazz chord symbols across three staves. The first staff contains: C, C⁶, C⁷, C[△], C^{7/add6}, C^{△/add6}, C⁹, C^{△/9}, C^{7/b9}, C^{7/addb10}. The second staff contains: C^{△/addb10}, C¹¹, C^{7/#11}, C^{9/add13}, C^{sus4}, C^{sus2}, C^{7/sus4}, C^{△/sus4}, C^{9/sus4}, C^{b5}. The third staff contains: C^{7/b5}, C^{△/b5}, C^{7/b5/9}, C^{△/b5/9}, C^{△/b5/b9}, C^{7/b5/addb10}, C^o, Cm^{b7/b5/9}, C^{o7}, Cm^{b7/b5/b9}.

Eksemplerne ovenfor er jazzbecifring. Se kapitlet Harmonilære, hvor de forskellige becifringssystemer omtales.

Guitarbokse (diagrammer)

The image displays a musical score for a guitar, vocal, piano, bass, and drums. The guitar part is shown with two chord diagrams: Am (A minor) and Am⁷ (A minor 7). The Am diagram shows the 2nd, 3rd, and 4th strings fretted at the 2nd, 3rd, and 4th frets, respectively, with the 1st and 5th strings open. The Am⁷ diagram shows the 2nd, 3rd, 4th, and 5th strings fretted at the 2nd, 3rd, 4th, and 5th frets, respectively, with the 1st string open. The vocal part is in treble clef with a common time signature (C) and contains two notes: a quarter note on G4 and a half note on A4. The piano part is in treble clef with a common time signature (C) and contains four notes: a quarter note on G4, a quarter note on A4, a quarter note on B4, and a quarter note on C5. The bass part is in bass clef with a common time signature (C) and contains two notes: a quarter note on G2 and a half note on A2. The drums part is in bass clef with a common time signature (C) and contains four quarter notes on the same pitch.

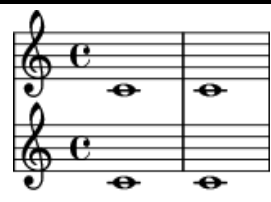

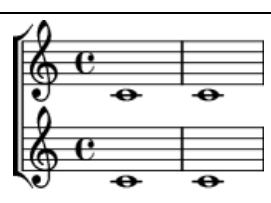
Kun et eksempel. Se resten af akkordboksene i kapitlet Harmoni.

Partitur

Kapitel 10. Partitur

Når man kombinerer alle instrumentsystemerne og forbinder dem med fælles taktstreger og klammer, får man **et partitur**. Selvom de fleste rockmusikere hellere ville dø end at lære at læse partiturer, har flere og flere rockmusikere – og næsten alle jazzmusikere – lært at bruge partiturer. Her er en kort introduktion til partiturer. Se Partitur layout og kapitlet Harmoni for yderligere oplysninger om dette vigtige værktøj for alle musikere.

Partitur klammer

Eksempel	Forklaring
	Standard linie Linier mellem systemerne, men uden klammer.
	Klammegrupper Linier og klammer mellem systemerne.
	Korklammer Med klammer, men systemerne er ikke forbundet med linier.

Partiturlayout

Noderne i partituret skal flugte med hinanden, så fx 1/4-noderne flugter med tilsvarende 1/8-noder i samme takt

Piano & Vocal

Musical score for Piano and Vocal. The score is in common time (C) and has a tempo marking of ♩ = 100. The piano part consists of two staves: a treble clef staff with a quarter note G4, a quarter rest, a quarter note B3, and a quarter note D4; and a bass clef staff with a quarter note G2, a quarter rest, a quarter note B2, and a quarter note D3. The vocal part consists of a single treble clef staff with a quarter note G4, a quarter rest, and a quarter note D4. The lyrics "Lu-" are under the first note, and "kas" are under the last note. Chord symbols Am7 and Cmaj7 are placed above the vocal staff.

RockBand

Rock Trio

Musical score for Rock Trio. The score is in common time (C) and features four staves: Vocal, Guitar, Bass, and Drums. The vocal part has a quarter note G4, a quarter rest, and a quarter note D4, with lyrics "Lu-" and "kas" respectively. Chord symbols Am7 and Cmaj7 are placed above the vocal staff. The guitar part has a quarter note G4, a quarter rest, and a quarter note D4. The bass part has a quarter note G2, a quarter rest, and a quarter note D3. The drums part has a steady eighth-note pattern with a snare drum on the second and fourth beats of each measure, indicated by 'x' marks above the notes.

Rock with Strings

Musical score for "Rock with Strings" in 4/4 time. The score includes five staves: Vocal, Guitar, Strings, Bass, and Drums. The key signature is one flat (B-flat major). The tempo is marked with a common time signature (C). The vocal line consists of two notes: "Lu-" on a quarter note and "kas" on a quarter note. The guitar line has a quarter note chord in the first measure and a quarter note chord in the second measure. The strings line has a whole note chord in the first measure, marked with a forte (*ff*) dynamic. The bass line has a quarter note in the first measure and a quarter note in the second measure. The drums line features a consistent rhythmic pattern of eighth notes with accents.

Vocal: Lu- kas

Guitar: $\underline{\underline{\circ}}$

Strings: *ff*

Bass: $\underline{\underline{\circ}}$

Drums: $\underline{\underline{\circ}}$

JazzBand

Jazz Trio

Musical score for "Jazz Trio" in 4/4 time. The score includes four staves: Piano, Vocal, Bass, and Drums. The key signature is one flat (B-flat major). The tempo is marked with a quarter note equal to 100 (♩ = 100). The vocal line consists of two notes: "Lu-" on a quarter note and "kas" on a quarter note. The piano line has a quarter note in the first measure and a quarter note in the second measure. The bass line has a quarter note in the first measure and a quarter note in the second measure. The drums line features a consistent rhythmic pattern of eighth notes with accents.

Piano: ♩ = 100

Vocal: Lu- kas

Bass: $\underline{\underline{\circ}}$

Drums: $\underline{\underline{\circ}}$

Jazz Quartet

The musical score is for a jazz quartet and includes the following parts:

- Sax:** Treble clef, common time (C). A tempo marking of $\text{♩} = 100$ is shown above the staff. The notation shows a half note G4 in the first measure and a half note B4 in the second measure.
- Piano:** Treble clef, common time (C). The notation shows a half note G4 in the first measure and a half note B4 in the second measure.
- Vocal:** Treble clef, common time (C). The lyrics "Lu-" and "kas" are written below the staff. Above the first measure is the chord *Am7*, and above the second measure is the chord *Cmaj7*.
- Bass:** Bass clef, common time (C). The notation shows a half note G2 in the first measure and a half note B2 in the second measure.
- Drums:** Common time (C). The notation shows a pattern of quarter notes on the snare and bass drum, with 'x' marks above the snare notes indicating cymbal work.

Symfoniorkester

Se gennemgangen af orkesterpartituret i kapitlet Harmonilære.

Symphony Orchestra (Basic)

Musical score for a basic Symphony Orchestra. The score consists of five staves, each representing a different instrument. The instruments are Flute, Oboe, English Horn, Clarinet, and Bassoon. The music is written in common time (C) and features a melodic line for the Flute, Oboe, and Clarinet, and a bass line for the Bassoon. The English Horn part is mostly silent, with a few notes.

Instrumentgrupper

Instrumenterne grupperes normalt i træblæsere, messing, slagtøj, strygere, klaver og vokal. Se kapitlet Harmoni for flere detaljer.

Musical score for instrument groups. The score consists of five staves, each representing a different instrument. The instruments are Piano, sax, bass, drums, and bass. The music is written in common time (C) and features a melodic line for the Piano, sax, and bass, and a bass line for the drums and bass.

Musiksoftware

Kapitel 11. Musiksoftware og MIDI

Musiksoftware er kommet langt siden den primitive begyndelse i starten af 1980-erne. Pga. MIDI og PDF formaterne er det blevet meget nemmere og billigere at lave professionelle partiturer. De unge har alle optagelses- og redigeringssoftware, der kan fås gratis på nettet. Her er en kort introduktion til den kaotiske verden af musiksoftware.

Et nodeprogram bruges til at skrive / spille noder ind og senere redigere musikken. Moderne nodeprogrammer er forholdsvis nemme at bruge og billige og enkelte er helt gratis.

Gratis eller billige nodeprogrammer

Gratis nodeprogrammer findes, men de er sjældne. Men der er en række udmærkede programme til omkring et par tusinde kroner.

A-Play

Et gratis nodeprogram for Windows, Linux og Mac m.fl., der er baseret på musiksproget LilyPond med utallige skabeloner og eksempler, der kan bruges direkte. A-Play kan bruges online på www.a-play.dk.

Personal Composer

Et professionelt nodeprogram, der har virkelig mange features og avancerede funktioner. Glimrende MIDI funktioner. Anbefales. Pris ca. 1300 dkr. www.pccomposer.com.

Canorus

Et gratis nodeprogram for Windows, Linux og Mac. Det er stadig under udvikling. Canorus har mange meget professionelle features. Download en beta version på <http://canorus.org>.

NoteWorthy

Et billigt nodeprogram til ca. 40\$. Programmet er fremragende til MIDI og har et OK udvalg af funktioner. Demo og køb www.noteworthy.com.

Professionelle nodeprogrammer

I nodeprogrammernes verden er der kun plads til én diktator (ups, leder). I 1990-erne var det Finale og i det nye århundrede er det Sibelius. Her er nogle af de kendteste nodeprogrammer:

Sibelius

Et overvældende udbud af node funktioner lige fra trykte noder skannet direkte ind i computeren til partiturer med intelligent "stavekontrol". Sibelius er et overlegent produkt. Hvis du har pengene, bør du straks købe programmet, det er det værd.

Finale

Finale er også et imponerende program, men tiden har ikke været nådig for den tidligere konge indenfor nodeprogrammer. Feature listen er lang, men programmets struktur er forældet. og Finale er langsomt og sikkert ved at miste alle deres kunder til Sibelius.

Encore

Var store i de tidlige 1990-ere. Stadig i live, men ikke mere en seriøs konkurrent til Sibelius eller Finale.

Fil-formater

MIDI

Næsten alle nodeprogrammer kan importere og eksportere i MIDI format. Der er flere detaljer i kapitlet MIDI. A-Play kan i princippet importere MIDI, men er i praksis ikke så god til det (der arbejdes på sagen hos LilyPond programmørerne).

LilyPond

Det vigtigste musikformat siden MIDI. Skaberne af LilyPond har sensationelt skabt det ultimative nodeprogrammeringssprog. Både Canorus og A-Play bruger LilyPond sproget.

Egne formater

Sibelius og Finale har deres egne formater, men kan konverteres og importeres the diverse andre musikformater. Canorus bruger sit eget XML baserede format. A-Play importerer Finale filer næsten perfekt.

Musik XML

Musikprogrammering via XML er hot blandt nodeprogramudviklere. Der er nu mange varianter, så ingen ved, hvilken af dem, der vinder kampen.

StudieSoftware

Alle moderne pladestudier har et omfattende udvalg af primært to fabrikater (diktatorer er altid populære fra Moskva til Sydamerika). Til de mindrebedemlede er der billige eller endog gratis mikserprogrammer og lydredigeringsværktøjer på nettet, og små systemer til bærbare er almindelige. Men hvis du vil optage musikken på den professionelle måde, er du nød til at bruge Protools og/eller Cubase.

Protools

Protools er kongen. Deres karakteristiske racks med 2-3 ultrastore harddiske kan ses i næsten alle studier verden over. Prisen er ikke studenteregnet, så hold Jer til de gratis miksere på nettet.

Cubase

Et urgammelt indspilningssystem fra midten af 1980-erne. Cubase er stadig meget populært og et godt bud på din første store musiksoftware investering i hjemmestudiet.

MIDI

Et år efter det første bind i serien Alle aspekter af ROCK & JAZZ i 1985 indtraf der en teknisk revolution indenfor musik – MIDI. I næsten 25 år har MIDI vendt op og ned på de fleste traditionelle musikalske arbejdsgange, særligt i pladestudierne og i de kostbare præproduktioner til partiturer. Endeligt er de nye metoder blevet testet, certificeret og accepteret som de nye standarder i digitale musikproduktioner. Vi er kommet langt.

Grundlæggende MIDI Principper

MIDI (Musical Instrument Digital Interface) er en industristandard for realtime forbindelser mellem instrumenter og computere. Det var – og er – et ekstremt succesrigt forsøg på at integrere alle elektriske instrumenter fra synthesizers til digitale harmonikaer og guitarer. MIDI gør det muligt at udveksle toner og melodier og at gemme færdige melodier i det særlige MIDI filformat for senere redigering og behandling af musikken.

Om MIDI

Alle moderne keyboards fra digitale pianoer til akustiske salonflygler er udstyret med MIDI forbindelser og software- MIDI standarden tillader instrumenterne at udveksle data og kontrollere/dele MIDI indholdet. Alle moderne computere har MIDI forbindelse og/eller lydkort med et separat MIDI interface. For nyligt er USB og FireWire også blevet en del af MIDI verdenen.

MIDI systemet som sådan er helt neutralt og har ingen indbyggede lyde. MIDI data er ikke audio filer men kontrolsekvenser til brug for de synthesizers og computere, der producerer den endelige lyd.

Kontrollementerne kan være tempo, note, rytmeværdi, intensitet, skift af instrument og mange andre musikalske parametre.

MIDI formatet er den officielle standard for MIDI filer. Endvidere findes det uautoriserede .KAR format for Karaoke og det nyeste format XMF for instrument data. Microsoft har selvfølgelig også deres eget format .RMI. Der findes også andre mindre kendte MIDI filformater.

Ringetoner til mobiltelefonen er normalt i MIDI format.

MIDI til nodeskrivning

MIDI systemet gør det let at optage og opbevare MIDI signaler, der senere kan redigeres og konverteres til traditionelle noder. Noderne kan så redigeres eller printes, gemmes og igen konverteres tilbage til MIDI signaler.

Vores musikforlag NORDISC var en af pionererne i MIDI revolutionen i 1980-erne, og vi udvikler stadig nodesoftware med brug af LilyPond musikalske programmeringssprog og vores eget webbaserede interface. Vores software produkter er under GNU licens og gratis. Besøg vores særlige musikside for musiklærerbøger og nodeskrivningsressourcer på www.a-play.dk.

Direkte indspilning af noder I MIDIs første år troede vi alle, at det møjsommelige arbejde med at skrive noder ned på papir var slut. Vi havde fuldstændig ret, noderne kom strømmende gennem MIDI kablerne, gennem softwaren og op på skærmen. Men i al vores MIDI begejstring havde vi ikke taget forbehold for menneskelige småfejl og musikere, der svinger lidt i tempoet. Skærmen var fyldt med 16- og 32-deles noder og pauser overalt. Det lød godt, men noderne var rent ud sagt ulæselige. Ikke desto mindre modtager man ofte "levende MIDI filer", når man beder om et partitur (dog ikke i jazzverdenen – de kan stadig skrive noder pænt ud i hånden og på computeren).

Plus: Lyder rigtig, da musikeren har fortolket musikken. *Minus:* Det er uspilleligt.

Indtastning af noder i et nodeprogram I dag bruger de fleste seriøse komponister og arrangører nodeprogrammer. Det tager lidt tid at lave læselige noder, og et pænt layout, der ikke roder. Men den tid, det tager at rette ulæselige "live noder" kan nemt tage 5-10 timer mere pr. arrangement.

Plus: Læselige, professionelle partiturer. *Minus:* Lyder stift og virker dårligt som baggrundsmusik i pladestudiet, da musikken er rytmisk kedelig og død.

Dommen: Brug **software** til professionelle partiturer og **manuel indspilning** til MIDI musik, der skal bruges live eller på en plade. Den manuelle indspilning lyder menneskelig, mens det menneskelige øje hellere vil se på det pæne "trykte" partitur. OK?

Konklusion på fagre nye verden

Jeg tror, at musikere og komponister i de kommende generationer vil få meget nemmere adgang til at skrive ny musik eller skanne eksisterende trykte noder, end nogen generation i de sidste 500 år efter de nuværende noders opfindelse. Det uendelige arbejde med at skrive og redigere noder i hånden medførte uvægerligt forsinkelser og ikke sjældent aflysning af koncerten eller operaen. Sådan var livet for komponister og arrangører i gamle dage (før 1986).

Vi kan nu bruge vores tid på at være kreative. Vi er frie.

Tekniske fakta om MIDI

De basale MIDI principper er forholdsvis enkle. MIDI er en kommunikationsprotokol, dvs. et elektronisk system, der sender signaler mellem to enheder, i vores tilfælde to elektroniske instrumenter. MIDI protokollen definerer formatet og dets parametre.

Puls

MIDI clock signalet afgør om den faktiske nodeværdi skal defineres som en 1/4 eller 1/16 etc.

Noder

Gennem at anvende en simpel række af numre fra 0 til 127 kan alle de almindeligste noder blive optaget eller afspillet.

Lyd

MIDI systemet har ingen indbyggede lyde. Men systemet er designet til at styre enhver form for lyd i instrumenter eller computere med MIDI. Det forbløffende udvalg af lyde inkluderer mikrotoner, rumklang, forvrængning etc.

Kanaler

En kanal er næsten som en stemme i et partitur, men da en MIDI "stemme" er polyfonisk, kan en enkelt MIDI kanal teoretisk indeholde hele orkestret.

Transponering via MIDI

Det er lynende hurtigt at transponere fx klarinet eller en korstemme, da det blot er at flytte på nogle nuller og ettaller. De forskellige nodeprogrammer har hver deres måde at gøre det på, men det er langt nemmere end i gamle dage før 1986.

Akkorder i en 1-dimensionel verden

Skønt MIDI signaler principielt er 1-dimensionelle, er systemet alligevel i stand til at optage og afspille akkorder. Det foregår – ligesom i filmverdenen – ved at snyde sanserne. MIDI systemet skanner hele tiden MIDI instrumenterne for ind- og udgående data ved omkring 1.000 skanninger pr. sekund. Ligesom filmens 24 billeder pr. sekund får tilskueren til at tro, at det er kontinuerlige bevægelser, får MIDI skanningerne akkorder skabt af fx 1. tone + 2. tone + 3. tone til at lyde som om alle toner i akkorden var slået an samtidigt.

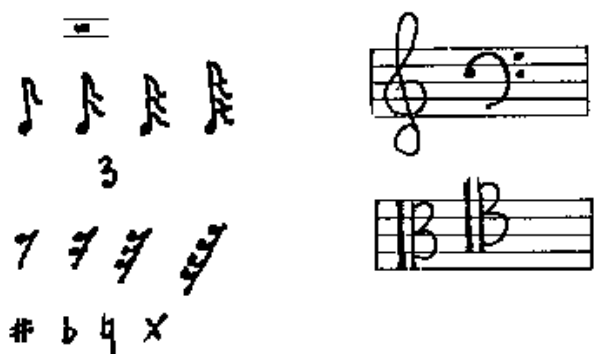
Kvantisering

Hvis du ikke ønsker at en MIDI liveoptagelse skal tage samtlige de bittesmå (eller meget store) rytmiske afvigelser som alle musikere laver, når de spiller live, kan MIDI systemet afrunde rytmeværdierne til fx de nærmeste 1/16 eller 1/8 via kvantisering. Værdier i 1/32 og mindre er svære at håndtere for filtret.

Kapitel 12. Håndskrevne noder

Da vi udgav den første version af denne musikteoribog tilbage i 1984, fandtes der ingen computere, ingen MIDI og ingen nem og billig måde at fremstille professionelle noder. Tværtimod var nodesats (og blyants til bøger) så dyrt, at det kunne udgøre op til 90% af udgivelsesens pris. Det var derfor tvingende nødvendigt for komponisterne og arrangørerne at kunne skrive smukke, læselige noder. I 1986 blev MIDI formatet offentliggjort, og de første nodeskrivningsprogrammer til Atari, Commodore og Amiga computerne så dagens lys. Nodesats industrien kollapsede stort set øjeblikkelig (synd for dem), da PostScript formatet (stamfaderen til PDF) samme år offentliggjorde computer fonte, der tillod musikere (og forfattere) at fremstille professionelle noder via MIDI og PostScript.

Selvom du formentlig vil bruge nodeprogrammet til at skrive de endelige noder til dine værker, vil du meget ofte have brug for at noterede hurtige udkast på papir. Det er ret vigtigt, at dine kolleger kan læse dine musikalsk kragetæer. Håndskrevne noder ser lidt anderledes ud end computernoder :

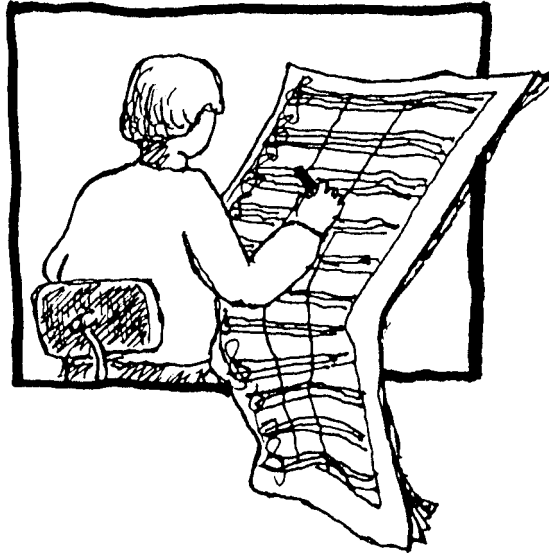

Når man skriver noder i hånden, skrives 1/1 og 1/2 som regel som 1/1, da varigheden af pausen som regel er indlysende for musikeren via den omgivende musik.

Nodepen og papir

Nodepenne Man kan købe særlige nodepenne i de fleste musikforretninger. Hvis du er interesseret i brugen af en "rigtig" nodepen, så køb bogen "Writing Down Notes" (se bibliografien i kapitel Stillære. Bogen gennemgår samtlige kendte aspekter af nodeskrivning med pen.

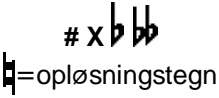

Færdigt nodepapir i flere forskellige formater kan gratis kopieres fra Alle aspekter seriens web side www.a-play.dk.

Ordliste

Kapitel 13. Ordliste

En ordliste er en liste over tekniske termer, i vores tilfælde, musikalske termer. Vi har ikke samtlige musikudtryk i denne ordliste, men kommer ikke desto mindre langt omkring både indenfor akkord- og skalateori og en del generelle musikemner. Vi har oven i købet lagt op til nogle små polemiske diskussioner, som læserne kan more sig med at modbevise – eller acceptere. Tjek ordlisten og få sat ord på musikkens begreber.

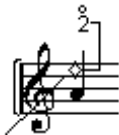
Term	Illustration	Forklaring
A Accent		Accenter er tegn, der anbringes over eller ved noderne for at angive, fx Staccato = ' eller Legato = –
Accentueret		Et slag placeret på et uregelmæssigt sted i en takt, fx 1 2 3 4 i stedet for 1 2 3 4. Se også offbeats.
Fortegn		Særlige tegn, der bruges til at ændre tonehøjden på en node: #=1/2 trin op X=1/1 trin op b=1/2 trin ned b b=1/1 trin ned Se også opløsningstegn.
Add	C(add9)	En ekstra tone, der ikke er en del af selve becifringen.
Ad libitum		"Som det behager". Spil hvad du har lyst til. Frikvarter.
Æolisk		Modal skala: Placeret på det sjette skalatrin i den vestlige mol skala. Identisk med den naturlige mol skala: A H C D E F G
Agogisk accent		En node accentueres, når den spilles legato, dvs. at den klinger længere end en ordinær node, der klinger omtrent 1/3 kortere end en node, der spilles legato. Princippet er en parallel til de græsk/romerske måde at skandere digte i de antikke versemål. I modsætning til nutidens digte, der bliver oplæst med en betoning af rytme og moderne accenter, brugte de antikke digtere accentuering via lange og korte stavelser. Husk at poesi og musik er fælles om den metriske form, der er kun tonerne til forskel!
Akkord	 C	3 eller flere tertsstabler , som regel i dur- eller mol-terts. En akkord kan bestå af 6 eller flere lag af tertser. C-dur = C E G C-mol = C Eb G. C9 = C E G Bb D Der er også akkorder, der er bygget af clusters ("klynger"), normalt kvarter og kvinter. Disse akkorder bruges i jazz. Moderne klassiske musikere bruger også en lang række specielle akkorder.
Allegro		Medium tempo (100 BMP) (de traditionelle tempi er svære at fange og fastholde)
Alternere		Skifte mellem to stemmer, et højt og et lavt instrument etc.
Alterneret		Akkorder eller melodier med en eller flere toner hævet eller sænket.

Term	Illustration	Forklaring
Andante		Langsomt tempo (80 BPM) (de traditionelle tempi er svære at fange og fastholde)
Apollo		Den græske gud for harpespil og intellekt.
Appoggiatura		En kort, ornamental note, der leder til hovednoten.
Arpeggio		Akkorder brudt ned i enkeltnoter placeret en efter en, og senere repeteret i højere eller lavere oktaver.
B Bevægelse		En (lang) sekvens i et stykke klassisk musik.
Bladlæsning		At læse og spille fra bladet uden at have øvet sig i forvejen. Kaldes også prima vista.
Bluesskalaer		Pentatone skalaer hvor det tredje og syvende skalatrin er sænket med en mikrotone (bluestonen), der ikke kan udføres på et klaver.
Boogie woogie		En efterkommer af den franske marchmusik, der blev spillet af de sorte musikere i New Orleans sidst i 1800-tallet. Udviklede sig til den moderne Boogie Woogie i 1930-erne.
Bossa nova		En vigtig brasiliansk rytme opfundet af Tom Jobim, komponisten til "The Girl from Ipanima".
BPM		Beats Per Minute. Tempomålestok, der bl.a. bruges i MIDI baseret musikredigering og til metronomen.
b-toneart		En skala med b-er som faste fortegn.
C Cantabile		Musikken udføres "som en sang" eller blødt, organisk.
Coda	Coda	Repetitionstegn.
Combo		Et lille rock- eller jazzband normalt bestående af klaver, guitar, bas og trommer.
Comping		Slang for at "akkompagnere". Udtrykket bruges kun indenfor jazz. Brug det ikke i rocksammenhænge.
Cool		Når du spiller noget musik, du ville ønske, du selv havde fundet på. Eller spiller en vanskelig passage af en obskur pianist, som du er sikker på, kun du kender. Du er nødt til at imponere roset for at være cool.
Copyright		E symbol på beskyttet musik og tekster. Se venligst stikordet "Kopi".
Crescendo	<i>Crescendo</i> >	Dynamik for orkestre: Højere og mere intenst.
D Dæmper		Trods navnet bruges dæmperpedalen til at spille højere på klaveret ved at fjerne dæmperens filt fra strengene, så tonen klinger længere og højere.
Decrescendo	< <i>Decrescendo</i>	Dynamik for orkestre: svagere og mindre intenst.

Term	Illustration	Forklaring
Diatonisk		Skalaer der bevæger sig i varianter af hele og halve tonetrin i modsætning til kromatiske, heltoneskalaer eller clusters (se stikordet cluster), der alle tre bevæger sig det samme interval hele tiden.
Diminuendo	< <i>Diminuendo</i>	Dynamik for orkestre: Svagere og mindre intens end decrescendo.
Dissonant		Dissonans er ikke en størrelse, der kan måles; den afhænger af tiden og publikums smag. Lige fra dengang i 1800-tallet, hvor datidens komponister chokerede med deres sekstakkorder (C6) til Schönbergs atonale 12-tonemusik og den frie jazz i 1960'erne.
Dobbelt altererede	 <p>Cm9(b5)</p>	Jazzmusikere bruger dobbelt-altererede akkorder, der er dominant akkorder med altererede kvinter (5) og noner (9).
Dominant.	D	Funktionsharmonik: Den dominerende (ledende) akkord, der leder til tonika (T eller Tm).
Dorisk		Modal skala: Placeret på den andet skalatrin i den vestlige durskala: D E F G A H C. H er den eksotiske tone.
Duol		Polyrytmik i en taktart: 2 mod 3.
Dur		Vestlig skala: Var den dominerende skala i klassisk musik. Er en af de oprindelige græske skalaer, ionisk: C D E F G A H. Hver durskala har en parallel skala i mol. I rock og jazz, har modale skalaer og blues stort set fortrængt den klassiske durskala.
Dynamik		Dynamik er et meget vigtigt element i klassisk musik, der ofte bevæger sig fra 98% fuldkommen stilhed i PPP passager til drønende klimakser i FFF . Rock og jazz bruger ikke dynamiske angivelser ret meget.
E Effekter		Musikere har altid brugt effekter som triller og andre specielle lydvarianter. I gamle dage, da instrumenter ikke kunne spille så kraftigt, som vore dages instrumenter, måtte komponisterne kompensere for de svagelige småtoner med triller og mange andre mageløse effekter (læs romanen Det forsømte forårs skildring af musiklærerens mageløse triller – du må for resten gerne læse hele bogen. Det er sundt, også for skolelærere!).
Enharmonisk	E# = F Fb = E	To enharmoniske toner har samme tonehøjde, men forskellige navne. Et typisk eksempel er E# og F. Hvis E hæves til E# (udtales "eis"), har tonen den samme tonehøjde som F. De enharmoniske toner er kun ens på klaver og andre tempererede instrumenter. Tonerne er forskellige hos strygere og blæsere, og spiller en lille smule "falsk", dvs. naturtoner i modsætning til klaverets kunstige ensartede 12 halvtoner.

Term	Illustration	Forklaring
F Feedback		Feedback blev oprindeligt betragtet som en alvorlig produktionsfejl i en forstærker, men er nu en elsket guitareffekt, der ofte associeres med guitargeniet Jimmi Hendrix.
Fill		En lille improviseret figur på klaver, guitar, sax eller hi-hat, der bruges til at udfylde pausen mellem to vers eller over en (kedelig) lang akkordsekvens.
Fingersætning		Den ergonomisk korrekte måde at bruge hænderne, når du spiller klaver, guitar eller bas.
Formindsket		Altererede akkorder med en sænket kvint.
Forte-piano		Et klaviatur instrument, der kan spille både højt og stille takket være en kompliceret mekanik med et hammer/dæmper system, der blev opfundet i 1700.
Fortissimo		Dynamik for orkestre: Meget kraftigt.
Fortolkning		Analyse af musik, hvor man prøver at forstå og fortolke strukturen og indholdet.
Frase		En meget kort musikalsk sekvens ofte spillet på guitar eller klaver i en pause efter en solo eller et vers. I blues kaldes en frase normalt et "lick" eller en "fill".
Frasebue		En frasebue er en bue, der samler en frase (et kort musikalsk forløb). Buer har mange former, en frasebue er en af dem.
Frygisk		Modal skala: placeret på det tredje skalatrin i den vestlige durskala: E F G A H C D Tonerne F og C er de <i>eksotiske</i> toner..
Funktionsharmonik		De gensidige relationer mellem akkorderne på en spændingskurve med op- / afspændinger og hvilepunkter.
G Gentaget		Se "Ostinato".
Glissando	<i>Gliss.</i>	For båndløse strengeinstrumenter og trombone. En bevægelse fra en node til en anden uden at løfte venstre hånd fra strengene eller flytte trombonen i mikrotrin. Ekstremt almindeligt blandt sangere, men ikke altid med vilje (av! la' vær' med at slå mig!)
H Hævet		En hævet tone, fx en C akkord, hvor kvinten (g) er hævet til et g# og derved bliver til en C+ akkord.
Hals		Noden har et hoved og derfor naturligvis også en hals!
Halvtoner		Den mindste afstand mellem to toner i den vestlige musik. <i>Bemærk:</i> I arabisk musik og andre ikke-vestlige skalasystemer bruger man mange underinddelinger af en tone.
Hammer		Hammeren er lavet af hårdt træ og dækket med filt. Den aktiveres, når pianisten spiller en tone. Hver streng har sin egen hammer.

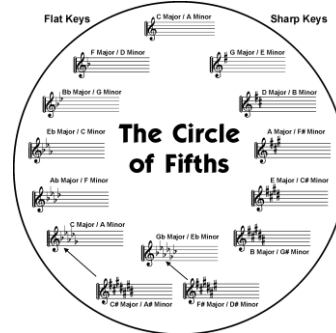
Term	Illustration	Forklaring
Harmoni		To eller flere noder spillet på en gang. Den populære betydning af ordet er fred og forståelse, hvilket dog er irrelevant for den musikalske forståelse af ordet. Men naturligvis elsker vi den harmoniske lyd af Beatles eller Beach Boys, der synger flerstemmigt kor. Stravinsky lavede også harmonier, men de var ikke altid harmoniske i den populære betydning af ordet.
Harmonisere		1) Tilføj anden, tredje eller fjerde stemmer til kor (ikke unisont). Flerstemmige kor var meget populære indenfor jazz og senere i rock fra 1930-1970. 2) Arrangere akkorder til en melodistemme.
Hjælpelinier		Når en tone kommer højere eller dybere end det 5-linede system, forsynes noderne med små hjælpenoder, der viser det usynlige gitter af hjælpelinier der "ligger" under og over systemet. Jo flere hjælpe-linier, jo mere ulæselige bliver noderne. Brug i stedet oktavtegn (8va, 15va) eller en ny nøgle.
I, i	I II II III III III etc.	Funktionelle akkorder i det amerikanske system af "hurtigt læste" nummererede akkorder. Bruges ikke meget i Europa.
Ikke-funktionelle akkorder		En eller flere akkorder, der indsættes i en musikalsk sammenhæng, hvor akkorderne ikke "hører hjemme". Eksempel: C Dm G Em F#m7 C#7 C.
Imitation		I klassisk musik bruges imitation ofte som en effekt, der udvider og udfordrer de polyfoniske bevægelser. Blues musik bruger sommetider "spørgsmål og svar" eller en lille rask krig mellem guitar og bas – eller klaver og bas, som oftest ved at efterligne (imitere) hinandens figurer hurtigere og hurtigere, lige til den ene part giver op.
Improvisation		Ny musik skabt i et inspireret øjeblik. Jazz er overvejende improviseret i modsætning til klassisk og til en vis grad rock musik. Klassiske musikere kan ofte slet ikke improvisere, da de aldrig har lært det.
Interval		Afstanden mellem to noder. Intervaller er ikke tilfældige, men følger nogle fundamentale naturlove, der først blev opdaget af den græske filosof Pythagoras omkring 550 før vor tid.
Ionisk		Modal skala: Identisk med den nuværende durskala C D E F G A H.
J	Jam	En improvisation mellem to eller flere musikere. Et jam skal være improviseret hele tiden og starter ofte spontant ved at et af bandmedlemmerne stemmer sit instrument, mens de andre leger med på deres instrumenter. Meget vigtig måde at lære at improvisere på. Jo flere musikere, jo bedre.
K	Kadence	T – D – T (eksempel)
	Keyboard	En funktional harmonisk slutning på et stykke musik. Hvis en kadence bliver gentaget, kaldes det en rundgang. Et instrument, hvor tangenterne (der automatisk returnerer) slås an for at frembringe en tone. Et keyboard kan være akustisk eller elektronisk. Det kan endda være et computerprogram, hvor musikeren bruger en mus i stedet for hans/hendes hænder.

Term	Illustration	Forklaring
Kirketoneart		Et andet navn for en modal skala.
Komponist		Et vidunderligt, begavet menneske med et langt livs erfaring, men lufattig og ukendt. Arbejder som regel som musiklærer, hvilket er et dejligt job. Men at ingen spiller hans/hendes vidunderlige musik er knapt så dejligt. Dette er naturligvis sagt for sjov, da enhver jo ved, at alle sangskrivere er millionærer.
Koncert		Grunden til at vi er musikere.
Kontrapunkt		Et klassisk system af forbudte noder, Jeg elsker personligt forbudte (u)noder. Bach brød sig bestemt ikke om forbudte noder, så systemet har været brugt som tortur overfor unge musikere i over 300 år.
Koordination		At spille med to hænder inklusiv et antal fingre samtidigt. Når du har fået dit store kørekort som pianist, bedes du venligst fortsætte med orgel, hvor dine fødder skal lære at spille bas.
Kopi		Tyveri af musik produceret af andre musikere. Eller bevidst tyveri af melodier, hvilket desværre sker alt for ofte. Kopier ikke numre fra dine musikkolleger. Køb musikken legalt og hjælp musikerne med at overleve.
Kromatisk		1) En skala bestående af alle 1/2-tonerne i en oktav. Bruges i 12-tone musik af Schönberg og i andre kunstige skalasystemer, fx Messiaen. 2) Alternierende noder, der bevæger sig gennem et forløb af skalatrin (1/1 og 1/2 blandet). Kromatiske melodier er typiske for den italienske sangstil i 1800-tallet.
Kryds (#)		En toneart med krydser som fortegn, dvs. noder der hæves med krydser.
Kunstige flageoletter		Overtoner, der dannes på strengeinstrumenter ved at placere en venstrefinger som grundnode og en anden finger, der ganske let rører strengen en tert, en kvart eller en kvint over grundnoden, mens højrehånden slår en tone an. Linien på tegningen peger på det rombeformede hule ekstra hoved, der angiver den faktiske overtone og dens oktav.
Kvart		Kvartinterval: Tre skalatrin fra primen, fx i E-dur: (e) f# G# A.
Kvartol		”Triol”: 4 mod 3.
Kvint		Kvintinterval: Fire skalatrin fra primen, fx i E-dur: (e) f# G# A H.

Term	Illustration	Forklaring
------	--------------	------------

Kvintcirklen

En praktisk måde at lære eleverne de faste fortegn. # og b tonearterne vises på hver sin side af cirklen. #-tonearterne springer i kvinter med uret, mens b-tonearterne springer i kvarter mod uret,

Kvintol

“Triol”: 5 mod 4

L Legato

En node bliver accentueret (se accent), hvis den spilles legato, hvilket vil sige, at musikeren holder tonen længere end en regulær node, der normalt kun klinger 2/3 af nodens længe.

Lentamente

Langsomt tempo, udefineret (de traditionelle tempi er svære at fange og fastholde).

Lento

Meget langsomt tempo (40 BMP) (de traditionelle tempi er svære at fange og fastholde)

Loco

Opløser en foregående oktavering.

Lokrisk

Modal skala: placeret på det syvende trin af den vestlige durskala: H C D E F G A. Noderne C og F er meget eksotiske noder.

Lokrisk er den eneste skala, hvor tonika T er en dim akkord (!). Nogle musikforskere hævder, at skalaen aldrig har været brugt i antikkens Grækenland (de modale skalaer er de originale græske skalaer).

Lydisk

Modal skala: placeret på det fjerde skalatrin i den vestlige durskala: F G A H C D E. Tonen H er den eksotiske node.

M Mekanik

Akustiske klaverer

Mekanikken overfører kraften fra tasten, der nedtrykkes til lyd giveren, fx en klaverhammer, der slår an mod en streng.

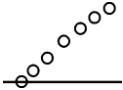
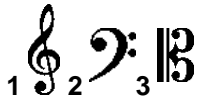

Mellemspil

Et kort mellemspil i en sang. Udløser spændingen mellem de første 2-3 gentagne vers. Var meget almindeligt i den tidlige rockmusik, men bruges i dag næsten udelukkende i meget konservativ popmusik.

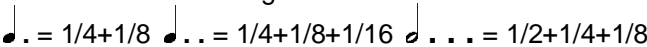

Melodi

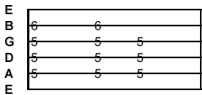

Hovedstemmen i et stykke musik. I klassisk musik er den ideale melodi ”melodisk”, dvs. bløde kurver med få større intervaller. I rock og jazz kan en melodi bestå af ganske få toner (Fx i blues: C, Eb, F) eller man spiller den samme tone hele tiden. Eller hyppige ”grimme” intervaller leder lytterne ind i nye fremmedartede områder (jazz),

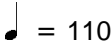
Term	Illustration	Forklaring
Melodisk		<p>Et koncept fra den klassiske musik. Melodien betragtes som det vigtigste og mest "værdige" element i musikken. I tiden før opfindelsen af akkorderne (før 1300), fandtes der kun melodisk musik. <i>Ren</i> nostalgi.</p> <p>I vor tid betyder melodisk en smuk, ofte varieret melodi med bløde intervaller brudt af lejlighedsvis store intervaller, kvart, kvint etc.</p>
Meno		"Mindre"
Metrisk		<p>En fastlagt metrisk form poesi og musik, for eksempel det berømte romerske heksameter:</p> <p>-uu -uu -uu -uu -uu - -</p>
Metronom		Et apparat til at vise tempoet. Oprindeligt et mekaniske apparat, en slags ur, men nu mest som et digitalt, programmerbart instrument.
Mezzo-forte	MF	Dynamik for orkestre: Moderat kraftigt
Mezzo-piano	MP	Dynamik for orkestre: Moderat svagt
MF		Dynamik for orkestre: Se mezzo-forte
Mikrotoner		Tonespring mindre end de 1/2 toner i de vestlige dur / mol skalaer. I blues og de arabiske skalaer bruges mikrotoner hele tiden. De originale græske skalaer før de modale skalaer brugte også mikrotoner.
Mixolydisk		Modal skala: placeret på det femte skalatrin i den vestlige durskala: G A H C D E F . Tonen F er den <i>eksotiske</i> tone.
Modale skalaer		<p>"Modale skalaer" er det fælles navn for de syv skalaer, der bygger på C-dur skalaen. Hver skala starter på et skalatrin i C:</p> <p>1) Ionisk C D E F G A B</p> <p>2) Dorisk D E F G A B C</p> <p>3) Frygisk E F G A B C D</p> <p>4) Lydisk F G A B C D E</p> <p>5) Mixolydisk G A B C D E F</p> <p>6) Æolisk A B C D E F G</p> <p>7) Lokrisk B C D E F G A</p>
Moderat		Lidt langsommere end allegro (95 BMP) (de traditionelle tempi er svære at fange og fastholde)
Modulation		Et skift fra den oprindelige toneart til en ny. Meget almindelig i moderne musik. Modulationer til skalaer 1/2 til 1/1 tone over eller under er de mest brugte, mens store spring som fx C- til F#-dur kun findes i avanceret musik.

Term	Illustration	Forklaring
Mol		<p>Vestlig skala: Den næstvigtiqste skala i klassisk musik. Det er igen en af de originale græske skalaer, æolisk: A H C D E F G.</p> <p>Hver molskala har en parallelskala i dur. I klassisk musik er der følgende varianter af mol:</p> <p>Naturlig A B C D E F G harmonisk A B C D E F G# Melodisk A B C D E F# G#</p> <p>Rock og jazz bruger også harmonisk og melodisk mol, men blander dem oftest med andre skalatyper.</p>
Molto		“Meget”
Mordent		En slags trille.
Musikalsk kontur		En grafisk kurve, der viser tonernes bevægelse i en given melodi.
N Neapolitansk akkord		En subdominant (SD) i en dur-skala, der ændres til en mol akkord (SDm). Denne akkord var meget almindelig i den såkaldte Tin pan Alley periode i 1930-erne, men anvendtes også af Beatles i deres tidlige sange.
Nodeskrivning		I gamle dage før 1986 blev noder enten graveret i kobberplader, hvilket var ekstremt langsomt og kostbart eller lavet med noder i overføringsark, der var grimme og tit forkerte. Efter opfindelse af MIDI i 1986 kunne man skrive noderne på computer og nodeskrivning blev dermed ”gratis” ligesom, bogsats blev det samme år.
Nøgle		Nøglerne er de gamle tegn for tonehøjden af nodesystemet. Diskantnøglen (1) også kaldet G-nøglen er den ”normale” nøgle. Basnøglen (2) også kaldet F-nøglen er – du har sikkert gættet det – basnoderne på fx et klaver. Tenor- eller altnøglen (3) bruges til korstemmer og bestemte instrumenter som fx celloen. der hele tiden bevæger sig i et område mellem bas- og diskantnøglerne.
non troppo		“Ikke for meget” på italiensk.
O Offbeat		Et slag, der slås an lidt før grundslaget (tidligt slag) eller efter (sent slag). Varigheden af et offbeat definerer delvist stilen: Rock 1/8 offbeats R&B 1/6 offbeats Funk 1/32 offbeats.
Oktav		12 x 1/2-tonetrin udgør en oktav ofte med første tone af den følgende oktav, dvs. 13 toner. Omfanget af et instrument regnes i oktaver.
Omvending		Ændring af akkordtonernes placering i en akkord. Nødvendigt for at skifte mellem akkorder på en smidig og behagelig måde.

Term	Illustration	Forklaring
Opløse		At lave en letforståelig analyse af en kompliceret akkord eller et stykke musik.
Opløsnings-tegn		Opløser et tidligere fortegn, # eller b, inklusive de faste fortegn .
Opretstående klaver		Et opretstående klaver med strengene placeret lodret i rammen for at spare plads i lejligheden.
Orkester		Duo, trio, kvartet, kvintet, bigband eller symfoniorkester. Rock og jazz spilles normalt i mindre grupper.
Ornamenter		Forskellige former for triller, appoggiatura og andre udsmykninger af melodien.
Ostinato		En gentagen frase, fx en enkelt tone, en særlig melodi eller en speciel rytme – alt hvad der gentages tilstrækkelig mange gange til at det fanger lytternes opmærksomhed. En historisk bevist sikker måde at lave hits på ("Barbie Girl" fx).
Overtoner		De toner man hører, når en tangent er blevet slået an, er den laveste tone, som frembringes af klaverhammeren på strengen. Men ovenover "hovedlyden", klinger en række andre toner, der kan høres ganske svagt. Kvaliteten af instrumentets klang afhænger af overtonerne, og derfor bruger man altid samlede instrumenter til MIDI stemmerne.
P Parallele skalaer (dur/mol)		I det vestlige skalasystem har enhver durskala en parallel molskala og omvendt.
Pentatonisk blues skala		Bluesskala: Den oprindelige bluesskala har kun 5 noder (penta betyder 5 på græsk): C Eb F G Bb
Pianissimo		Dynamik for orkestre: Spil meget, meget blødt.
Poco		"En smule", "lidt" på italiensk.
Poly-akkorder		Avanceret: Stablede akkorder, fx C + D7 eller C#m + D#maj7.
Polyfonisk		Avanceret: Musik, der består af adskilte stemmer, der spilles/synges samtidigt, ofte kontrapunkt reglerne.
Polyrhythmic		Avanceret: Forskellige rytmer spillet samtidigt. Det kunne fx være trioler over 1/8-dele eller 5 mod 3.
PP		Dynamik for orkestre: Spil meget blødt.
PPP		Dynamik for orkestre:: Spil meget, meget blødt.
Presto		Hurtigt tempo (140 BMP) (de traditionelle tempi er svære at fange og fastholde)
Prime		Første node (trin) i en skala.
Puls		Det basale rytmiske element, fx 1/4 eller 1/2. En puls er ikke en takt eller taktart, men en diffus række af slag, der ofte kan inddeles i takter, men ikke nødvendigvis altid. I indisk musik kan en takt bestå af hundredvis af noder, der for en vesterlænding lyder som en diffus puls.

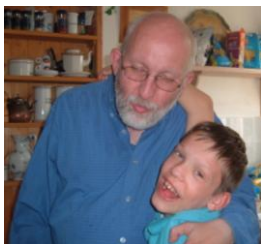
Term	Illustration	Forklaring
Punkteret node		En node med en, to eller tre punkteringer, der forlænger nodens værdi som følger: $\text{♩} = 1/4 + 1/8$ $\text{♪} = 1/4 + 1/8 + 1/16$ $\text{♫} = 1/2 + 1/4 + 1/8$
R Rudimentær		Simple elementer, fx at spille 1/4 i et stykke tid. Bruges også som den traditionelle betegnelse for den kanoniserede trommehvirvelskole "The rudiments". se evt. Alle aspekter af ROCK & JAZZ/4, Trommer (udkommer på dansk i 2009).
Rundgang		En række akkorder, der leder fra en tonika (T) over diverse mellemakkorder tilbage til tonika igen. Kaldes også en Vamp .
Rytmeværdi		Varigheden af en node målt i millisekunder om muligt, da menneskets rytme er svær at fange nøjagtigt. Gudskelov.
S S sammensat taktart		Takter der ikke går i de sædvanlige taktarter 4/4, 3/4 eller 6/8. De mest populære sammensatte taktarter er 5/4, 7/4 og 7/8. Jazz- og folkemusik bruger masser af sammensatte taktarter også kaldet skæve taktarter (og nej – det er ikke gamle hippier som forfatteren, der har fundet på det navn). De sammensatte taktarter er ikke svære at lære- Du skal bare omstrukturere din hjerne ☺.
Sampling		Analog indspilning af lyde til brug i en synthesizer, en computer eller en MIDI lydfont.
Sang		Et digt sat i musik af en komponist eller af digteren selv.
Sangskriver		En komponist, der specialiserer sig i sange i modsætning til symfonier eller operaer.
SD	SD	Funktionsharmonik: Subdominant akkorden (SD) leder til dominant akkorden (D).
SD(m)	SD(m)	Funktionsharmonik: En mol subdominant i en durskala. Fungerer som en dominant akkord.
Segno		"Tegn" bruges til repetitioner og coda.
Sekst		En sekst akkord, fx C6 eller E6.
Sekstende		1/16-dels node..
Sekstol		"Triol: 6 mod 4.
Sekund		Det andet skaltrin i en durskala.
Sempre		"Altid", "fortsæt" på italiensk.
Septim		Det syvende skalatrin (septim) er enten en stor septim (maj7) eller en lille (7).
Simile		Gentag den foregående takt eller den ovenstående stemme
Skandere		Slå takten i et digt eller rytmen i musikken.
Skæve taktarter		Et andet navn for sammensatte taktarter. Se "sammensatte taktarter".
Skole		En gammel betegnelse på en musikkærebog, fx en violinskole.

Term	Illustration	Forklaring
Slag		Et slag, der tæller de regulære grundslag i taktarten. Normalt skanderer musikeren med tavse bevægelser med sin fod.
Sostenuto		Tonen "tøver", dvs. spiller i legato (se legato), og forsinkes en smule.
Spejlet		I nogle musikalske stilarter er spejlingseffekter meget populære. Et tema, der kan spilles forfra og bagfra. Spejlingen kan også være en spejling af et tema eller en passage og kan placere den spejlede musik i nye musikalske omgivelser.
Statisk		Det modsatte af statisk. Passager med få eller ingen bevægelse i stemmerne.
Stemme		De individuelle stemmetyper og instrumenter kaldes nogen gange blot stemmer .
Suspended	Sus	Suspendede (afventende) akkorder består af en prim og en kvint samt enten en sus4 eller sus2: Csus4 C F G Csus2 C D G
Synkope, Synkoperet		Den berømte tyske musikforsker Curt Sachs beskriver en synkope som en " rytmisk dissonans ". Synkopering er en vigtig del af Ragtime musik. De øverste noder i eksemplet er synkoperede, mens de nederste noder spiller regulære taktslag.
T	T	T Tm Funktionsharmonik: Tonika akkorderne, dur C eller mol A, er basis akkorder, når man anvender harmoniske spændinger som en udtryksform. T er dur tonika og Tm mol tonika.
Tabulatur		En alternativ nodeskrift, der særligt bruges til guitar, bas og trommer.
Takt		Den mindste enhed i et moderne partitur. Indeholder et antal slag indenfor taktarten, fx 3/4 hvor takten har en varighed af 3 x 1/4 tone.
Taktart		En måde at tælle slagene i en takt. Før år 1300 var der ingen takter, kun pulsen af 1/4 eller 1/8-dele, men i dag bruger vi takterne til at inddele rytmen i små, metriske frimærker. Almindelige taktarter: 4/4 = 4 x 1/4 3/4 = 3 x 1/4 2/2 = 2 x 1/2
Taktstreg	(se ovenfor)	En streg, der adskiller takterne fra hinanden. De middelalderlige noder havde hverken taktstreger eller taktarter.
Tegn		Accenter, repetitionstegn og andre slags musikalske udtryk og former skrives med specielle tegn (Segne og Coda tegn for eksempel).
Tema, motiv		Et instrumentalt forløb, der ender med at være musikkens højdepunkt. I en opera kan temaet være et symbol for en person i operaen eller en abstrakt idé, fred fx

Term	Illustration	Forklaring
Tempereret stemning		Den almindeligt accepterede stemning siden slutningen af 1700-tallet. Den tempererede stemning har ensartede intervaller imellem noderne i modsætning til det gamle stemningssystem, hvor man ikke kunne spille i flere oktaver uden at spille falsk. Musik udenfor den vestlige verden benytter sig dog ofte af andre former for stemning.
Tempo / tempi	 = 110	Tempo (tempi i flertal) måles i BMP (B eats P er M inute). Tempoet skal altid angives i den første takt, og når tempoet ændres.
Tight (tæt)		At spille så tæt til hinandens puls, at bandet lyder som en person, der spiller mange instrumenter samtidigt. Dette er idealet for ethvert band eller stort orkester.
Timbre		Den unikke lyd af et instrument; Timbre.
Tinnitus		En kronisk sygdom, der skyldes at patienten har været udsat for høje elektriske guitarer eller violiner i lang tid. Patienten hører skarpe lyde i ørerne og i hovedet flere gange om ugen/måned. Sygdommen kan være invaliderende.
Tonal, Tonalitet		Tonal musik har en eller flere tonale skalaer som grundlag. Med tonal menes en diatonisk skala. fx mol eller dur, modale skalaer og/eller blues. Kromatiske skalaer, heltoner (Debussy) og jazz, der spiller clusters er på vej ud af det tonale. Det sidste argument kan og vil blive diskuteret. Gør endelig noget ved det! Sådan en diskussion er god til at udvide ens musikalske horisont.
Toneart		Et andet ord for en skala. Toneart bruges også som betegnelse for de faste fortegn i en skala samt for placeringen af denne (fx C#-dur eller G-mol). Det er svært for studenterne at skelne skala fra toneart, og der burde findes et bedre udtryk. De andre lande har samme problem som danskerne. Hvem kommer med et forslag?
Tonehøjde (frekvens)		Den tonale frekvens af en tone. Den såkaldte kammertone har en frekvens på 440hz. I MIDI er der 127 tonehøjder, der dækker de fleste typer (vestlig) musik. Se også tempereret.
Tonekøn		I klassisk musik er tonekønnet forskellen mellem dur og mol. Dette giver ikke altid mening i rock og blues.
Tonika		Se (T) til Tonika.

Term	Illustration	Forklaring
Transitiv		<p>Transitiv harmonik er en udvidelse til funktionsharmonikken. Metoden har været brugt i over 50 år, men min lille musikalske opfindelse (fra 1983) prøver at dække et område, hvor den funktionelle harmonik ikke slår til.</p> <p>1) Et transitivt harmonisk spring bevæger sig via et ikke-funktionelt skift fra en toneart til en anden.</p> <p>2) Springet finder sted, når en funktionel akkord opfattes som et funktionelt skift til en ny toneart, og på den måde glider melodien umærkeligt gledet over til den nye toneart.</p> <p>3) Der skal være mindst to eller flere ikke-funktionelle skift i musikken for at musikken kan betegnes som transitiv.</p> <p>4) Eksempel: C // F G // Gm Eb / Fm7 // Abmaj7 / Db // C7 /// Fmaj7 C dur skift F mol skift F dur</p>
Diskant		De lyse (høje) noder fra C og opefter.
Treklang		En akkord med tre diatoniske noder, der ikke er højere end en forhøjet kvint.
Tremolo		Vibrerende effekt på et strengeinstrument eller to tangenter, der spilles hurtigt efter hinanden på et klaver.
Trille		Eksempel: Den lave node G er hovednoden. Den høje node D# er en trille. De to noder bevæger sig op og ned: $1/4 = 8 \times 1/16$. Hvis der ikke angives en rytmeværdi, ville $1/16$ eller $1/32$ normalt blive brugt.
Trio		I rockmusik er en trio normalt guitar, bas og trommer. I klassisk musik kan det være klaver, violin og cello.
Triol		“ Triol : 3 mod 4.
U Undecim (11-akkorder)	 D11	<p>En 11-akkord har en 11-er som den 6. terts. Eller rettere sagt en undecim (latin for ”elve”). På dansk bruger vi nemlig latin om intervallerne.</p> <p>C-dur: prim (c) sekund (d) terts (e) kvart (f) kvint (g) sekst (a) septim (h) oktav (c) none (d’) decim (e’) og undecim (f’’).</p> <p>Så fik du også et gratis latinkursus. Læs mere om Lektor Blomme i Det forsømte forår for yderligere lektioner.</p>
Unison		I et kor, der synger unison , synger sangerne de samme toner, modsat i harmoni , hvor melodien er harmoniseret.
V Vamp		Et ostinato eller en kadence . Se under disse søgeord.
Variation		Variationer i temaerne er som regel anbefalelsesværdigt, medmindre du spiller hardcore heavy rock og punk.
Venue		Pub eller lille spillested med ambitioner.
Vibrato	<i>Vib.</i>	Strenge- og blæseinstrumenter har altid et stærkt eller diskret vibrato. Klaveret har ikke noget vibrato.
Volumenknap		Den knap på forstærkeren, der sørger for, at du ikke får Tinnitus.

Om forfatteren

[Henrik W. Gade](#) er født 1953 i København. Henrik er sangskriver, klassisk komponist og forfatter med en omfattende produktion af plader, sangbøger, lærebøger og musikdramatik. Blandt Gades mest populære værker er Alle aspekter serien, rockmusicalen Det forsømte forår, bandet Shepherd Moons. og serien om handicappede børn. Henrik er gift med finske Paula og er far til Lukas, der er psykisk handicappet, men meget musikalsk.

Forfatterens epilog til nodeskrivning Et par trøstende ord her i slutningen af første kapitel. Nu er der ikke mere om nodeskrivning. Naturligvis behøver du ikke at lære alle disse sæere symboler og tegn lige nu og her. Men du kommer til at lære dem alle sammen i løbet af de næste par år, så du undgår ikke din skæbne. Noder skal læres i små, daglige doser. Øv, øv og atter øv (kan både være positivt eller bare generelt øv), lige til du opfatter noderne som en del af din krop og dine ubevidste sanser. Noder er som bogstaver; hvis du ikke læser/skriver hele tiden, lærer du det ikke ordentligt.

De fleste af de noder og symboler, du har fået præsenteret i dette kapitel, bliver brugt mange steder i resten af bogen. Hvis du er i tvivl eller ser et tegn, du ikke kan huske, hvad betyder, så brug nodeskrivningskapitlet som en næsten komplet mini-ordbog over langt de fleste almindelige noder og symboler. Du skal ikke være bange for at indrømme, at du ikke ved alt; tricket er ikke at kunne alting udenad, men at vide, hvor man skal slå det op. Og husk at Google som regel også har svaret på dansk, hvis man benytter sig af Google Translate..

Og nu til musikken!

